

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

Bakalářská práce

DĚTSTVÍ BEZ ÚRAZU

Autor: Blanka Sobotková
Vedoucí práce: Mgr. Eva Svobodová

UNIVERSITY OF SOUTH BOHEMIA IN ČESKÉ
BUDĚJOVICE
PEDAGOGICAL FACULTY
DEPARTMENT OF PEDAGOGY AND PSYCHOLOGY

Bachelor Thesis

CHILDHOOD WITHOUT INJURIES

Author: Blanka Sobotková
Supervisor: Mgr. Eva Svobodová

Sobotková, B., 2009: Dětství bez úrazu. [**Childhood Without Injuries**]. Bc. Thesis, in Czech. – 72 p., *Faculty of Pedagogy, The University of South Bohemia, České Budějovice, Czech Republic.*

Anotace:

Předložená bakalářská práce shrnuje současně dostupné statistiky úrazovosti dětí v České republice za poslední léta. Zároveň podává zprávu o možnostech prevence úrazů dětí pomocí výchovy dětí od raného věku a také použitím jednoduchých doplňků v domácnosti, které zabraňují vzniku nebezpečných situací. V praktické části se zaměřuje na vybrané okruhy prevence ve výchově dětí z mateřské školy. Poukazuje na pozitivní výsledky jichž bylo dosaženo pomocí výchovy založené na prožitcích dětí. Nakonec také shrnuje výsledky anonymního dotazníkového šetření mezi rodiči zaměřeného na úrazy dětí v rodinách na českobudějovicku.

Annotation:

The presented bachelor thesis sums up available statistics of child injuries in the Czech Republic from last years. Additionally, it refers about possibilities of child injuries prevention by education from early age and also by using simple accessories in household that prevent dangerous situations. In practical part, the study is focused on selected areas of prevention in education of children from kindergarten. It shows the positive results that were achieved due to education based on personal experiences of children. At the end, it also provides results of anonymous interviews among the parents focused on child injuries in the region of České Budějovice.

Prohlašuji, že jsem svoji diplomovou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 20. března 2009

.....
podpis

Poděkování

Touto cestou chci poděkovat Mgr. Evě Svobodové za odborné vedení, věcné připomínky a metodickou pomoc při zpracování mé bakalářské práce.

OBSAH

1. ÚVOD	6
2. TEORETICKÁ ČÁST	7
2. 1 Definice úrazu	7
2. 2 Statistiky úrazů a úmrtnosti	7
2. 3 Lokalizace úrazů	11
2. 4 Následky úrazů	12
2. 5 Druhy úrazů ve vztahu k věku dítěte	13
2. 6 Typy úrazů a jejich preventivní opatření	15
2. 6. 1 Tonutí	16
2. 6. 2 Popáleniny a opařeniny	17
2. 6. 3 Pády	19
2. 6. 4 Otravy a poleptání	21
2. 6. 5 Dušení	23
2. 6. 6 Smyslové orgány	23
2. 6. 7 Sport	24
2. 6. 8 Zvířata	25
2. 7 Hranice k zajištění bezpečnosti	26
3. PRAKTICKÁ ČÁST	29
3. 1 Úvod	29
3. 2 Pravidla	30
3. 3 Dopravní výchova	33
3. 4 Oheň	45
3. 5 Předcházení násilí	50
3. 6 Dotazníkové šetření	57
3. 6. 1 Výzkumné hypotézy	57
3. 6. 2 Vyhodnocení ankety	57
3. 6. 3 Ověření pravdivosti hypotéz	62
4. ZÁVĚR	65
5. PRAMENY	67
6. PŘÍLOHY	69

1. ÚVOD

Cílem mé bakalářské práce na téma: „Dětství bez úrazu“ je shrnout statistické údaje o úrazovosti dětí a poukázat na jednoduchá preventivní opatření, zmapovat vývojové zvláštnosti předškolního věku ve vztahu k rizikům úrazu. Hlavní způsoby, jak snížit dětskou úrazovost jsou dva. První je přístup *aktivní*, to znamená kontakt s dětmi, různé besedy, pořady, soutěže, naučit děti chránit se před úrazy. Druhý přístup je *pasivní*, zahrnuje v sobě změnu prostředí a úpravy v legislativě. Je v zájmu celé společnosti i jednotlivých škol a rodin předejít následkům úrazů dětí, protože jsou s nimi spojené velké ztráty nejen pro jednotlivce, rodinu, ale i pro celou společnost.

Stěžejní součástí mé bakalářské práce je část praktická. Jejím cílem je zrealizovat vzdělávací projekt „Dětství bez úrazu“ zaměřený na výchovu dětí k větší opatrnosti, k zvýšené sebekontrolě při rizikových činnostech. Součástí praktické části je i dotazníkové šetření, které je v závěru vyhodnoceno.

Východiskem pro praktickou část je část teoretická, která se nejprve orientuje na statistiky úrazů, rozbor jednotlivých typů úrazů a bezpečnostních opatření. Teoretická část se dále zabývá problematikou zvnitřnění zásad morálních hodnot, které dítěti pomohou k bezpečnému jednání.

K úmyslu zabývat se touto problematikou mě vedly jak vlastní zkušenosti při práci s dětmi a vlastní dětské zážitky, tak zkušenosti a poznatky získávané z pracovního prostředí. Například naše paní ředitelka nám velmi často připomíná: „Děvčata, hlavně žádný úraz, méně toho udělat, ale bez úrazu!“ Díky tomu, že to slyším často a vidím na příkladech z praxe jaké následky úrazy mají jak na zraněných dětech, na trpících rodičích, tak i na vyučujících, začal ve mě narůstat zájem proniknout do dané problematiky.

Chtěla bych touto prací oslovit co nejširší veřejnost, aby při jejím čtení načerpali co nejvíce statistických faktů a informací z oblasti praktických podnětů použitelných ve všedním životě a zažili co nejméně situací (pokud možno žádné) spojených s úrazem dětí.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Definice úrazu

Jak vůbec poznáme, že se stalo něco tělu škodlivého, či dokonce nebezpečného? Pokud je naše tělo v pořádku a nejsou narušeny potřebné receptory, vnímáme pocit bolesti (někdy i velmi intenzivní). U dětí se projeví navenek téměř okamžitě – hlasitým pláčem a slzami. V tu chvíli víme, že se děje něco, co není v pořádku, a máme příležitost dítě zkontrolovat. Dobře, že takový spouštěcí mechanismus existuje, protože nás včas upozorní na to, že je potřeba poskytnout okamžitou pomoc dříve, než bude pozdě.

Co je vlastně úraz? Podle jedné definice je to jakékoli neúmyslné či úmyslné poškození organismu, ke kterému došlo následkem akutní expozice, termální, mechanické, elektrické či chemické energie a za nedostatku nezbytných energetických prvků či veličin, jako jsou kyslík nebo teplo (NPIPC, 1989).

Úraz v sobě ovšem zahrnuje mnohem více než jen bolest a utrpení. Je s ním spojeno zatížení společnosti z důvodů ekonomických ztrát. Lékařská péče pro každý úraz a zmírňování jeho následků stojí v součtu obrovské peníze. Nejde přitom o to, že by společnost prostředky na léčení dětských úrazů nechtěla vynakládat, ale o to, že většinou jsou tyto výdaje zcela zbytečné a dá se jím předejít. Michal Grivna, šéf Centra epidemiologie a prevence dětských úrazů při 2. lékařské fakultě UK v Praze, uvedl, že úrazy jsou velkou zátěží pro stát, ale současně upozornil, že jsou „preventabilní“. V České republice se celkové náklady (přímé i nepřímé) na řešení dětských úrazů odhadují minimálně na 10 miliard korun ročně (www.zdravotnickenoviny.cz).

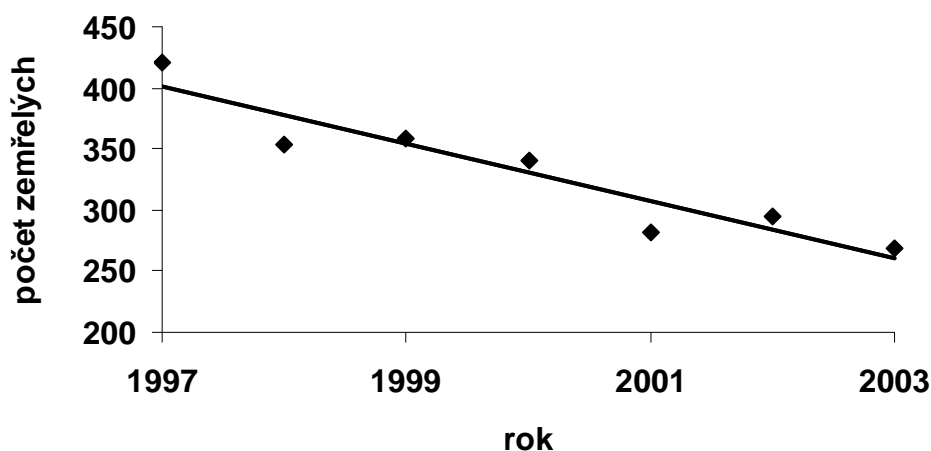
2.2 Statistiky úrazů

Na celém světě představují úrazy závažný zdravotnický, ekonomický a společenský problém. V některých státech vzrostl podíl úmrtí v důsledku úrazu za posledních 25 let z 25% na 37%. Úrazy jsou ve vyspělých státech příčinou více než 40% úmrtí dětí ve věku 0-14 let. Každoročně umírá v důsledku úrazů v rozvojových zemích cca 1 milion dětí ve věku 0-14 let. Dopravní nehody tvoří v mnoha státech v průměru 41% všech usmrcení v důsledku úrazu dětí do 14 let, utonutí 15%, úmyslné úrazy 14%, popáleniny 7%, pády 4%, otravy 2%, zranění střelnou zbraní 1% (www.mzcr.cz).

V České republice neexistuje povinný jednotný registr úrazů, jako v některých jiných státech. Dostupné statistiky jsou výsledkem dílčích výzkumů a šetření různých organizací.

Česká republika se řadí mezi státy s nejvyšší úmrtností dětí v důsledku úrazů. V ČR jsou úrazy nejčastější příčinou úmrtí dětí a mladých dospělých a třetí nejčastější příčinou úmrtí v celé populaci. Přestože úmrtnost na úrazy v poslední době mírně klesá, celkový počet úrazů neklesá. Každý rok v ČR zemře na následky úrazů přibližně 300 dětí. Každoročně asi třem tisícům dětí úraz způsobí trvalé postižení. Každé druhé utonutí končí smrtí. 300 000 úrazů dětí si vyžádá každý rok ošetření lékaře, 30 000 je z důvodu úrazu hospitalizováno. Vážné zranění způsobené dopravní nehodou postihne přibližně 4000 dětí. Více než 40 dětí na následky dopravní nehody umírá. Každou minutu se v ČR zraní jedno dítě (Frišová et al., 2006).

Programy protiúrazové prevence se úspěšně realizují i v České republice, což vedlo k tomu, že se od roku 1997 začal snižovat počet úmrtí dětí na následky úrazů, jak je vidět z Grafu č. 1 (Frišová et al., 2006).

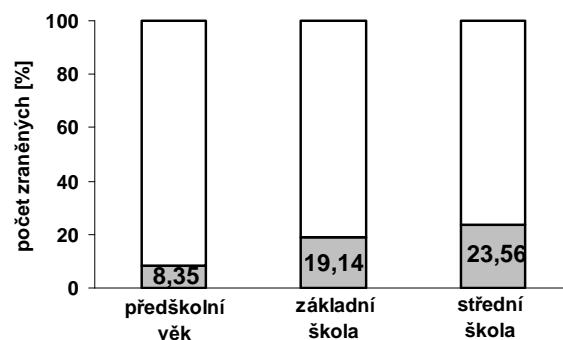
Graf č. 1: vývoj úrazovosti dětí v České republice v letech 1997 – 2003. Počet úmrtí způsobených úrazy a otravami v kategorii 0-19 let (Zdroj: Frišová et al., 2006 - ÚZIS ČR, 2004).

V letech 1995 až 1996 proběhl péčí Státního zdravotního ústavu dosud jediný celostátní a zároveň nejrozsáhlejší výzkum výskytu dětských úrazů v ČR. V náhodně vybraných 38 okresech byla sledována úrazovost 190 396 dětí, navštěvujících všechny ročníky základní školy ve věku 6, 0 - 15, 11 let. Úraz utrpělo 31 094 žáků, čili 16,3%. Evidovány byly všechny úrazy, které děti utrpěly během jednoho kalendářního roku a které byly ošetřeny lékařem. Byla zjištěna statisticky vysoce

významně vyšší celková průměrná úrazovost **chlapců** (18,63%) než dívek (13,92%). Nejčastějším zraněním byly zlomeniny, vykloubení, nebo zhmoždění kloubu (55,5%) přičemž častěji byla postižena děvčata než chlapci. Nejčastějším místem, kde ke zranění došlo byla **škola** (25,6%), těsně následovaly úrazy v domácím prostředí (22,6%). Největší počet úrazů vznikl při hře a neorganizované sportovní činnosti (30,2) a při školní tělesné výchově, organizovaném sportu a výletech (29,0%). Relativně vysoký byl počet zranění po konfliktu se spolužákem (8,3%) (Pelech, 1997). Závěrem tohoto rozsáhlého výzkumu bylo, že prevenci dětských úrazů je třeba věnovat zejména doma a ve škole mnohem větší pozornost než dosud. Nejedná se totiž pouze o problém zdravotní, ale zasahuje také do sociální a ekonomické sféry, neboť roční ztráty se v některých zemích mohou vyšplhat až na miliardu USD (Pelech, 1997).

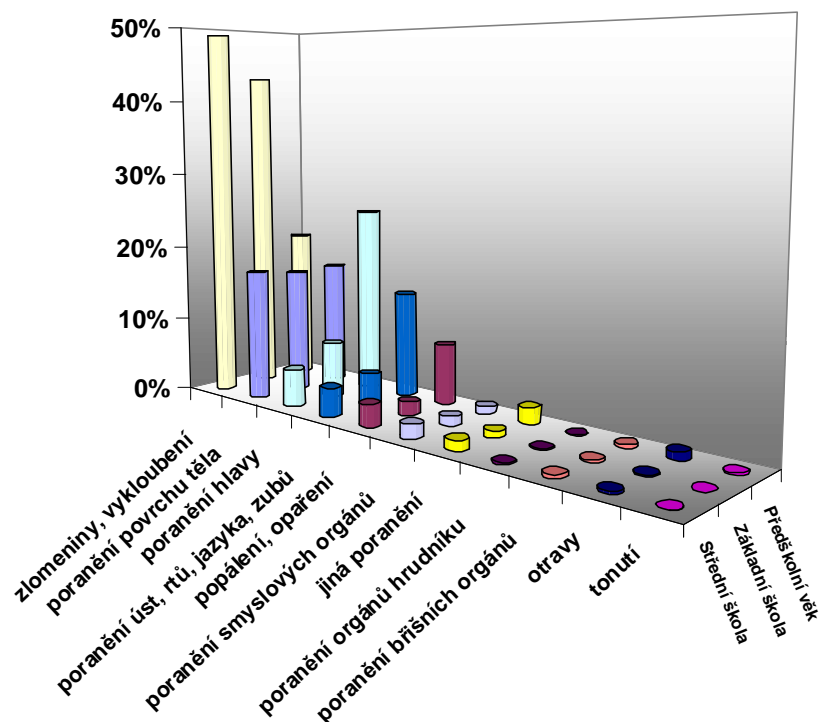
Následující statistiky jsou včetně údajů z dalších studií týmu lékařů kolem doc MUDr. L. Pelecha, DrSc. konaných v letech 1995 - 1999. Graf č. 2 poukazuje hned na první statisticky zajímavou skutečnost. Nejvyšší procento úrazů (23,56%) utrpěly děti středoškolského věku, u kterých by se dalo předpokládat rozumnější uvažování a znalost rizik

Graf č. 2: Procentuální zastoupení počtu úrazů dětí tří věkových kategorií – předškolní (n = 150 648), základoškolský (n = 201537) a středoškolský (n = 84 453) věk. Šedá oblast udává procento zraněných dětí.

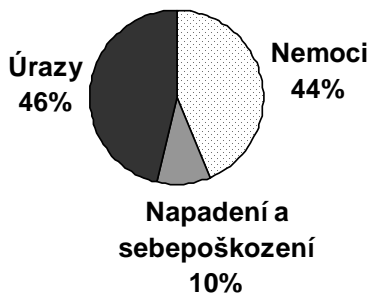
úrazů při nevhodném chování. Přesto, je zřejmé, že právě tato věková kategorie dětí se vědomě nejvíce vystavuje nebezpečným situacím, aniž by si ovšem připustili, co je může potkat. Naproti tomu děti předškolního věku bývají podle této statistiky zraněny nejméně. Co se týká druhu zranění, převládají zlomeniny a vykloubeniny, následně poranění povrchu těla, například odřením či říznutím. Významný je také počet poranění hlavy, rtů, jazyka a kloubů a také popálení a opaření (viz Graf č. 2).

Zlomeniny a vykloubeniny jsou nejčastější u středoškoláků a dětí základních škol, kdežto poranění hlavy, úst, rtů, jazyka a kloubů, popálení a opaření je mnohem častější u dětí předškolního věku. Poranění povrchu těla se u všech tří věkových kategorií vyskytuje ve stejné míře (Graf č. 3). Pozornost si zaslouží i ne příliš časté, ovšem zaznamenané otravy dětí předškolního věku. Nejmenší měrou se na zraněních dětí u nás podílí tonutí.

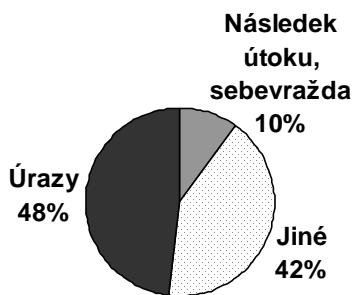

Graf č. 3: Procentuální zastoupení převládajícího typu poranění u dětí tří věkových kategorií– předškolní (n = 150 648), základoškolný (n = 201537) a středoškolný (n = 84 453) věk.

Další dostupná statistika z roku 2001 uvádí procentuální zastoupení příčin úmrtí dětí. Z Grafu č. 4 je jasně patrné, že téměř polovina všech úmrtí dětí je způsobena úrazem. To je velice alarmující, zejména pokud si uvědomíme, že většině úrazů lze předcházet. Statistika uveřejněná ÚZIS ČR z roku 2003 udává pro počet úrazů o 2% více než v roce 2001 (Graf č. 5).

Graf č. 4: Procentuální souhrnné hodnoty úmrtí za rok 2001.

Graf č. 5: Procentuální souhrnné hodnoty úmrtí za rok 2003.

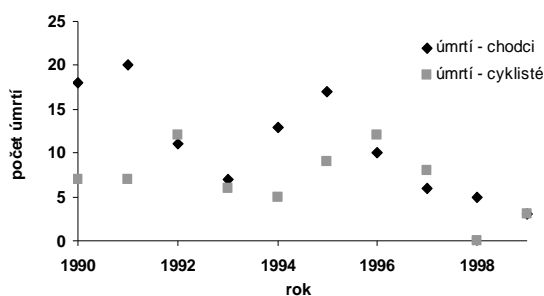
2.3 Lokalizace úrazů

Podle zveřejněných statistik dochází k nejzávažnějším úrazům v dopravním prostředí. Až polovinu úmrtí na následky úrazů mají na svědomí úrazy v dopravě, kde děti vystupují jako cyklisté, chodci a spolujezdci. Dopravní úrazy představují 10-16% z celkového počtu dětských úrazů. Nejčastěji se jedná o zlomeniny a zhmožděnin, v řadě případů jde o kombinovaná poranění hlavy, hrudníku a břicha. Druhou neméně důležitou polovinu tvoří otravy, poleptání, opařeniny, popáleniny a tonutí (Frišová et al, 2006).

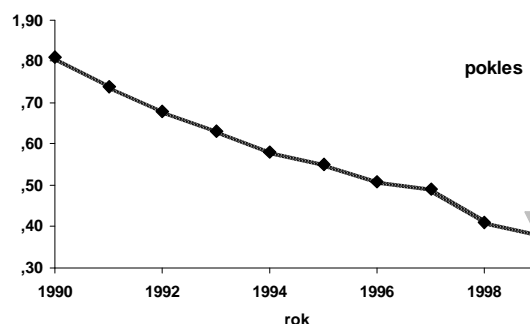
V roce 2002 zemřelo na následky úrazů v dopravě 44 dětí (25 spolujezdců, 12 chodců, 6 cyklistů), což je dvakrát více než v ostatních evropských státech (Hořín, 2002). Tabulka č. 1 uvádí údaje o dopravních nehodách z let 1990 až 1999. Stojí za povšimnutí, že se během těchto let snížil počet nehod a tím pádem i počet úmrtí chodců – dětí. Mohlo by zdát, že počet úmrtí u dětí následkem dopravní nehody klesá a že se tudíž zlepšuje dopravní bezpečnost na našich silnicích. Nicméně, tento pozitivní pokles je doprovázen také poklesem celkového počtu dětí ve sledované věkové skupině a tak může být takový výsledek zkreslující (viz Grafy č. 6 a 7).

Tab. č. 1: Zaviněné dopravní nehody. Počet nehod dětí v silničním provozu ve věku 5-15 let a jejich následků a počet dětí této věkové kategorie v letech 1990 až 1999.

Rok	chodci				cyklisté				Počet dětí 5 až 15 let
	počet nehod	úmrtí	těžká zranění	lehká zranění	počet nehod	úmrtí	těžká zranění	lehká zranění	
1990	1439	18	213	1233	824	7	122	702	1 812 728
1991	1266	20	196	1056	854	7	92	733	1 740 148
1992	1423	11	204	1220	823	12	103	689	1 683 237
1993	1342	7	198	1147	764	6	111	642	1 630 864
1994	1500	13	253	1285	812	5	101	705	1 581 618
1995	1486	17	215	1282	827	9	98	712	1 556 517
1996	1541	10	254	1289	905	12	126	757	1 517 688
1997	1375	6	234	1133	894	8	97	754	1 497 231
1998	1178	5	213	983	738	0	94	616	1 414 337
1999	1144	3	160	991	832	3	100	593	1 385 621

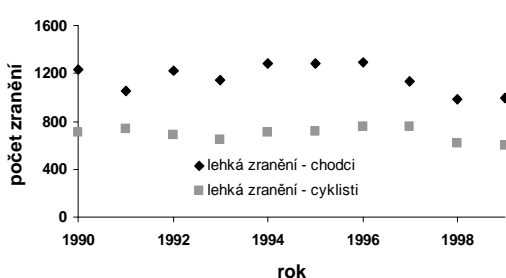

Graf č. 6: Úmrtí dětí - chodců a cyklistů v letech 1990 až 1999.

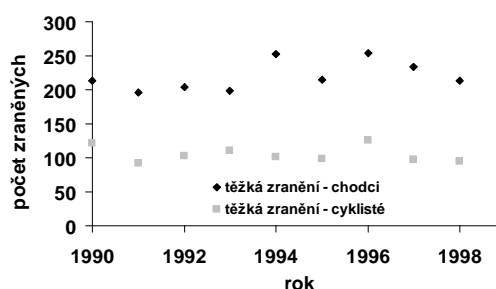

Graf č. 7: Počet dětí v ČR v letech 1990 až 1999. Je patrný pokles o téměř 30 %.

Při bližším porovnání počtu zranění dětí, chodců a cyklistů (Graf č. 8 a 9) vidíme, že mnohem více zranění, jak lehkých tak těžkých, utrpěli chodci.

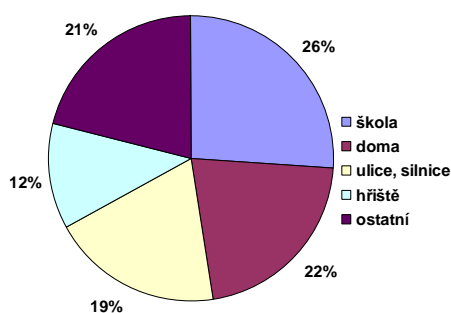

Graf č. 8: Lehká zranění dětí chodců a cyklistů v letech 1990 až 1999.

Graf č. 9: Těžká zranění dětí chodců a cyklistů v letech 1990 až 1999.

Nejčastějším místem vzniku úrazu je ovšem domov a škola. Ve škole se odehrává 26% všech úrazů, jedná se především o zlomeniny, vykloubeniny a zhmožděniny. S věkem dítěte jak školních, tak domácích úrazů přibývá. (www.medicina.cz - Havránek).

Graf č. 10: Procentuální zastoupení četnosti úrazů na různých místech. (Zdroj Frišová, 2006).

2.4 Následky úrazů

Kdo z nás nezná lehčí úrazy jako odřeninu, drobné řiznutí či lehkou zlomeninu a následky s tím spojené, tj. většinou se nic závažného nestane, zranění je bez komplikací a následky se rychle zahojí. Taková je velká část úrazů. Stává se i mnoho závažných úrazů, kde kromě toho nejtragičtějšího následku – smrti, jich tisíce končí trvalými následky. Trvalé následky úrazu mají hned dvojí formu. První z nich je forma zdravotní, mezi něž patří ztráta končetiny či její snížená pohyblivost, ztráta zraku, sluchu, trvalé zjizvení, nezvratné poškození mozku, doživotní upoutání na vozík nebo na lůžko, psychické trauma. Druhá forma je psychosociální, jež se projeví v narušeném psychickém vývoji, vyvoláním extrémního stresu, narušením rodinných vztahů, narušením sociálního zařazení (díky jizvám, deformacím) a také bývá důsledkem dlouhého pobytu v nemocnici. Úraz nezasáhne jen život dítěte, ale i rodičů, kamarádů. Následky mají charakter i celospolečenský od výjezdu záchranářů, policistů, lékařů, přes ošetření úrazu, popř. hospitalizaci zraněného dítěte, po pourazovou péči, která v případě trvalých následků vyžaduje finanční podporu od

státu, či dokonce ústavní péči, nebo vyplacení pojistného. Při smrtelném úrazu ztrácí celá společnost budoucí hodnoty, které by dítě během celého života vytvořilo. Následky úrazů tedy zasahují do oblasti zdravotní, sociální a ekonomické. Podle statistiky náklady na léčení úrazů dětí a ztráty jimi způsobené se v České republice odhadují 10-15 miliard korun ročně. Jen pro představu léčba jedné těžké popáleniny stojí 2 mil. korun (www.detsvibezurazu.cz - Úrazy dětí).

Úrazovost dětí se propojuje i s vlivem prostředí. Je evidována 4x vyšší míra úmrtnosti v zemích s nízkými socio-kulturně-ekonomickými podmínkami (Frišová et al., 2006). A s tím se dostáváme hned do rámce společnosti, neboli státu. Z toho vyplývá, že ochranná opatření jsou závislá na finančních možnostech státu a zároveň je to propojeno s celkovou ekonomikou státu, s jeho politickými aktivitami a sociálním cítěním.

2.5 Druhy úrazů ve vztahu k věku dítěte

Prvních 6 měsíců věku dítěte nepředstavuje velké riziko úrazu, protože je kojeneček často zaměstnán jídlem a spaním, takže kromě toho času, kdy je bdělý a vyžaduje pozornost dospělého, není zase tolik. Netýká se situací, kdy se koupe, kdy je mimo svou postýlku nebo ohrádku. Tehdy je ostražitost dospělých téměř 100% (Matějček, 1996).

Po **půl roce** ve vývoji dítěte nastává velká změna. Je to období nástupu iniciativy a manipulace, kdy začíná vyžadovat větší prostor. Dítě podniká takové kousky, že dospělí musí být daleko více ve střehu. Velmi se rozvíjí obratnost ruky. Když např. sedí dospělí s dítětem u stolu, dovede dítě zpravidla docela cíleně sáhnout po věcech, které má před sebou. Všechno, co přitahuje jeho zájem, považuje za hračku. Děti nerozlišují jako my dospělí, co už není hračka. Dále v tomto období dovede vzít do každé ruky jednu věc, anebo s pomocí obou rukou jednu věc ohmatává, zkoumá, zkouší a při tom zapojuje ústa. Často tedy dává předměty do úst. (Matějček, 1996).

Od **8. měsíce** nepobývá na jednom místě, přetáčí se ze zad na břicho a opačně, a tak začíná pohyb po břiše neboli plazení.

Od **10. měsíce** jsou jeho ruce natolik silné, aby ho unesly a pohyb plazení se mění na lezení. Je rychlejší a opatřuje si vlastním úsilím spoustu nových podnětů. Jeho touha prozkoumávat své okolí je obrovská. Pro dospělého to znamená zvýšit

ostrážitost a určitě udělat nemalou reorganizaci v uspořádání věcí v bytě, aby nebyly na dosah dítěte. Téměř nic mu neujde, od nitek, sponek, špendlíků, papírků, chuchvalců prachu, knoflíků atd. Bez problému se již postaví (samozřejmě za pomoci blízkých poliček, skříněk a jiných méně či více vhodných předmětů) a v této poloze díky příslušné opoře stojí. Otázkou je, jak dalece je stabilní nábytek v okolí dítěte. Zda se nemůže převrhnout, jestliže ho dítě použije jako svou oporu.

V **11. měsíci** už dítě chodí po čtyřech, dokáže obcházet nábytek. Doleze až např. k židli, vytáhne se u ní do stoje, přeručkuje ke stolu, chytá se. Jestliže je na stole ubrus a na něm např. hrníčky s horkou kávou, vzniká při nepozornosti rodičů zdroj bolestného úrazu opařením.

V rozmezí **11. –15 měsíce** dítě dělá své první krůčky, nejprve s doprovodem (to ještě lze dobře uhlídat), ale jednoho dne se rozběhne už zcela samo. V době, kdy je dítě ještě batole, (což je zhruba začátek druhého roku jeho života), převládá už chůze nad lezením. Už od narození máme jedinečnou schopnost, že nás přitahují zajímavé, neobvyklé a často i nebezpečné věci či činnosti. Proto by nás nemělo překvapit, že mocným magnetem pro děti jsou schody. Pro rodiče další důvod pro starost. Protože jsou pro něj příliš náročnou překážkou, samo je většinou zvládá jen lezením. Ne však na dlouho, protože většinou v roce a půl už do nebo ze schodů neleze, ale přidržuje se jednou rukou.

Po **18ti měsících** se z dítěte stává samostatně se pohybující živel. Lépe udržuje rovnováhu, nedělá mu problém svůj pohyb zrychlovat. Dokonce rychlý pohyb dítě uchvacuje. Je obvykle soustředěno na samotný pohyb, cítí vítězství z toho, že se rozběhlo, ale ještě nedomyšlí, že se také musí zastavit. To za něj většinou učiní předmět, který mu stojí v cestě a do kterého nevyhnutelně narazí. Běží, jen aby běželo a vůbec nevnímá kam. Jestli jde o kaluž (v lepším případě) nebo o silnici, mu je úplně jedno. Dovede se rozběhnout, zastavit, otočit a běžet zpět. Dovede docela pěkně si sednout na bobek a sbírat věci ze země (např. sklíčka, zbytky cigaret, odhozené sladkosti...).

Třetím rokem vyspívá schopnost dítěte držet rovnováhu, dokáže chodit po špičkách, dokonce udrží rovnováhu i na malinké ploše chodidla. Svoje pohyby nohou už dobře koordinuje, a tak není pro něj problémem kopnout do míče a udělat tak první kroky ke své sportovní zdatnosti. Schody se stávají pro něj opět neodolatelným lákadlem. Neúnavně trénuje výstup a sestup nebo i sešup. Z posledního schodu dítě obvykle udělá hop. Stačí, když mu nabídneme jen prst,

rádo vyleze na jakoukoli vyvýšenou plochu (lavička, obruba...) a bude chtít po nich chodit a seskakovat.

Na konci třetího roku dosáhlo dítě vzpřímeného postoje, naučilo se chodit, běhat a skákat. A protože děti rády napodobují, co vidí u starších, chtějí také. Ne zřídka už od tohoto věku prohánějí tříkolky, šlapací auta atd. Náruč jim otevírá dopravních ruch. Popáleniny, opaření, otrava léky, chemikáliemi, domácími pokojovými květinami jsou uváděny jako nejnebezpečnější a současně nejčastější úrazy dětí, zejména do tří let věku. Za ně se řadí pády z výšky (úrazy hlavy a lebky), či tonutí (Matějček, 1996).

V období **mladšího školního věku** klesá počet úrazů doma, ale narůstá počet úrazů ve škole, na ulici a silnici.

V období **staršího školního věku** se nejčastějším místem úrazů stává škola. Nejrizikovější oblastí v tomto věku je tělesná výchova a organizovaný sport, následují domácí práce. Přidružují se také násilná zranění vznikající na základě konfliktu mezi dětmi.

Mezi **dospívajícími** se úrazy nejčastěji stávají při sportování (extrémní sporty, skoky do vody) a na motocyklech. Tato věková kategorie se vyznačuje nejvyšším procentem dlouhodobých anebo trvalých následků a úmrtí.

Mimořádná a zvláštní péče by měla být věnována dětem s poruchami chování, hyperaktivním, s poruchami vývoje, epileptikům nebo dětem z problémových rodin. Můžeme tak předejít mnoha nepříjemnostem a dopadům.

Důležitá čísla, která by děti měly znát

150 – hasiči, 155 – záchranka, 158 – policie, 112 tísňová linka. Telefonní čísla rodičů, prarodičů jak do práce, tak na jejich mobilní telefony, nebo čísla přátel či lidí, kterým důvěřují, by měla být napsána u telefonního přístroje nebo uložena v mobilu dítěte.

2. 6 Typy úrazů

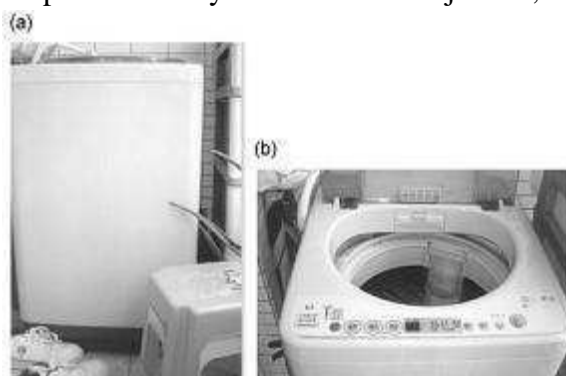
Teď bych se ráda zmínila a popsala nejčastější úrazy, s kterými se můžeme setkat a zároveň ukázala jednoduchá řešení.

2. 6. 1 Tonutí

Podle statistik každé druhé tonutí končí smrtí dítěte. Utonout dítě může během několika vteřin, třeba i jen ve 2 cm vody. Nezvratné poškození mozku vzniká již po 5 minutách bez kyslíku. Pro záchranu tonoucího dítěte je nutná především včasná resuscitace a rychle přivolaná lékařská pomoci.

- Častou úrazovou situací je uklouznutí ve vaně. Pád do vody mnohdy vede k udušení. Nebo se dítě naklání do sudu, přepadne, bez pomoci se nedostane ven, utone. A jmenuji další. Dítě při hře spadne do studny, septiku.
- Malé dítě bez dozoru dospělých spadne do zahradního bazénu, nádrže, neumí plavat, neorientuje se ani v malé hloubce a utone.
- Dítě skáče do bazénu, kde je málo vody a zlomí si vaz.

Někdy mohou vznikat i zvláštní příčiny tonutí. Příkladem je případ z města nedaleko čínského Hong-Kongu, kde došlo k tonutí dvouletého chlapce, který si hrál s plastovou stoličkou a byl ponechán bez dozoru asi 15 minut (Obr. č. 1). Chlapec vystoupil na stoličku a nahnul se do pračky plněné shora, kde byla zbytková voda. Spadl dovnitř a došlo k tonutí. 15 minut po nehodě bylo v nemocnici zjištěno, že nedýchá a je bez pulzu. Při dalším léčení v Hong-Kongu byla zjištěna multiorgánová systémová disfunkce, mozkový edém a některé další problémy. Chlapec byl intubován až do věku tří let (Hon, 2008).

Obr. č. 1: (A) a (B). Pračka a plastová stolička, které se staly příčinou tonutí 2-letého chlapce. (Hon, 2008).

Stejný autor popisuje případ 17-ti měsíčního děvčátka, které bylo také po krátkou dobu ponecháno bez dozoru. Matka jej našla v bezvědomí s hlavou potopenou ve vědru zcela naplněném špinavou vodou po praní. Děvče utrpělo vážné poruchy (Hon, 2008).

Jak je zřejmé, tonutí může nastat za velice různorodých okolností. Dá se mu ale, stejně jako většině jiných úrazů, předcházet zvýšenou opatrností a dostatečným dozorem nad dítětem.

Prevence

Nikdy nenechávat malé dítě samotné ve vaně, dohlížet při jeho koupání, a to i na větší děti. Ve vaně by měla být protiskluzová podložka.

Obr. č. 2: Ilustrace protiskluzové podložky ve vaně. Zdroj: www.ceskykutil.cz.

Kolem bazénu a v něm by se děti měly pohybovat vždy pod dohledem dospělé osoby. Proti pádu malých dětí do bazénu poslouží oplocení. Do mělkého bazénu by děti neměly skákat. Již od útlého věku je třeba vést děti, aby se nebály vody, uměly nejen plavat, ale i dýchat do vody. (V Českých Budějovicích jsou centra na výuku plavání dětí, počínaje novorozenci) Malé děti by měly používat plovací pomůcky (rukávky, vestičky, kruhy).

Sudy a nádoby s vodou se musí být pevně zakryty, aby do nich dítě nemohlo spadnout. Studny a septiky zajištěny tak, aby se děti do nich nemohly propadnout.

2. 6. 2 Popáleniny a opařeniny

Popáleniny a opařeniny jsou třetí nejčastější příčinou smrtelného úrazu dětí. Těžká popálenina vyžaduje několik hospitalizací a může zanechat těžké jizvy. K takovému typu zranění může dojít několika následujícími způsoby:

- Malé dítě při nejisté chůzi zavadí za šňůru varné konvice nebo fritovacího hrnce a strhne je na sebe.
- Dítě se strhne ubrus a s ním i horký čaj, kávu, polévku...
- Dítě se natahuje po sporáku, strhne pánev s horkým olejem, nebo hrnc s horkým jídlem.
- Dítě strne na sebe žehličku.
- Dítě padne na sporák, kamna, zahradní gril.
- Dítě si hraje se zápalkami či zábavnou pyrotechnikou, zkouší chemické

pokusy a neuvědomí si nebezpečí.

- Dítě neumí ovládat plynový vaříč, způsobí výbuch plynu.
- Zvědavé dítě strká předměty do zásuvky, může také prokousat šňůru od elektrického spotřebiče, nebo dítě se snaží samo opravovat elektrické spotřebiče, zásuvky, pojistky.

Prevence

Preventivně nedáváme hrnky s horkou tekutinou na kraj stolu, ubrusy zajistíme proti strhnutí sponami či je nepoužíváme vůbec, nádoby s horkou tekutinou dáváme doprostřed stolu, hrnce, či pánve umístíme na zadní ploténku sporáku, rukojeť nádobí otočíme směrem od okraje sporáku, varnou konvici nebo fritovací hrnec nenecháváme na okraji linky, nenecháváme elektrickou šňůru od spotřebičů volně viset dolů (Obr. č. 3).

Obr. č. 3: Zábрана na sporák. Zdroj: www.ceskykutil.cz.

Když vaříme, stále kontrolujeme pohyb dítěte v kuchyni. Nedržíme dítě v rukou, když pijeme něco horkého. Dáváme pozor na příliš horkou vodu z kohoutku, zvláště, když doma máme karmu, elektr.ohřívač, boiler...Z vodovodního potrubí by měla téct dle zákona horká voda o max. teplotě 54°C. Děti bychom měli naučit, že při mytí rukou musí vždy nejprve pouštět kohoutek se studenou vodou a potom teprve přidávat teplou. Při zavírání naopak.

Učíme děti, aby na zásuvku nikdy nesahaly mokřýma rukama, nestrkaly do ní žádné předměty. Všechny zásuvky by měly být chráněny krytkou (viz Obr. č 4).

Obr. č. 4: Krytky do elektrické zásuvky. Zdroj: www.ceskykutil.cz.

Na trhu jsou spotřebiče s tzv. dětskou pojistkou.

- Dbáme na to, abychom vždy po skončení činnosti vypnuli elek. přístroj ze zásuvky. Naučme děti, že opravy spotřebičů necháme raději odborníkovi.
- Dávejme pozor na zapojené žehličky, děti by si neměly hrát v blízkosti žehlicího prkna.
- Zápalky a zapalovače do dětských rukou nepatří.
- Dítě školního věku by mělo vědět, co dělat v případě požáru.
- Znat telefon 150, znát únikové cesty, nejezdít výtahem, když hoří.
- Nenechme dítě pobíhat kolem hořících krbů, horkých zahradních grilů.
- Zábavná pyrotechnika také nepatří do dětských rukou. Ani tehdy, jde-li o různé oslavy. Výjimky prostě neexistují.

2. 6. 3 Pády

Třetí nejčastější příčinou smrtelných úrazů dětí jsou pády. Nejčastějšími následky pádů jsou krvácející rány, zlomeniny kostí nebo poranění kloubů a otřesy mozku.

Typické úrazové situace jsou:

- Vyklánění se z okna, nebo balkónu a pád dolů.
- Pád ze schodů, z dětské židličky, z kočárku, ze stolu.
- Malé děti často padají na ostré rohy nábytku, na skleněné výplně dveří či nábytku, na topení, na ostré předměty.
- Četné je i uklouznutí na hladkém povrchu, na volném koberečku, nebo zakopnutí o neuklizené věci, prahy a podobně.

Prevence

K prevenci patří zajištění oken (Obr. č. 5) okenními zábranami, např. rámem se sítí proti hmyzu, mříží, roletami, okenními zámky, které umožňují okno pouze přiotevřit.

Nenecháváme dítě, aby se samo vyklánělo z okna. Okno zavíráme na všechny klíčky.

Obr. č. 5: Pojistka na okno. Zdroj: www.ceskykutil.cz.

- Nenecháváme dítě bez dozoru na balkoně. Balkon zasklíme nebo zajistíme mříží. Při větších mezerách mezi sloupky připevníme pletivo.
- Přístup ke schodům zamezíme namontováním vrátek. Při přenášení dítěte po schodech mějme vždy jednu ruku na zábradlí.
- Dětské sedačky s miminkem nepokládejme na židle, ale nejlépe na zem, mimo dosah dveří, ohně, ubrusu, ostrých předmětů.
- V kočárku by dítě mělo mít kšíry nebo jiný druh zabezpečení.
- To, že postel není trampolína, palanda není prolézačka, by se dítě mělo učit od útlého věku. Kromě toho palanda by měla mít ohrazení (viz Obr. č. 6).

Obr. č. 6: Zábrany na palandy. Zdroj: www.ceskykutil.cz.

Děti se rády natahují pro různé věci, na které nedosáhnou. Proto jim dáme hračky tak, aby na ně dosáhly, nebo pořídíme stabilní stoličku (Obr. č. 7). Nikdy nepoužíváme točící židli.

Obr. č. 7: Protiskluzové schůdky. Zdroj: www.ceskykutil.cz.

Ostré rohy nábytku chráníme pěnovými chrániči, které se dají koupit v obchodech (Obr. č. 8). Nenecháme děti běhat kolem prosklených dveří, vitrín.

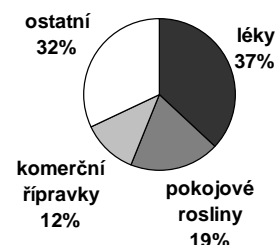

Obr. č. 8: Krytky na rohy. Zdroj: www.ceskykutil.cz

- Nenecháme děti hrát si za dveřmi, otevřením je můžeme nechtěně srazit.
- Necháme dětem svítit tzv. noční orientační světýlko, aby nezakoply, až půjdou v noci na WC.
- Používáme koberce s protiskluzovou podložkou.
- Používáme bačkory, které nekloužou, nejmenším pořídte i ponožky s protiskluzovou úpravou.
- Dbáme na to, aby podlaha nebyla mokrá. Do vany dáme protiskluzovou podložku.
- Dbáme na důkladný úklid hraček, protože na korálkách se dá taky uklouznout.
- Prevencí proti pádům je i posilování motorických schopností a dovedností dítěte.

2. 6. 4 Otravy a poleptání

Velmi častou příčinou dětských smrtelných úrazů jsou otravy a poleptání. Nejrizikovější je věková skupina do 5 let. V tomto věku dochází k nejvyššímu počtu otrav u dětí (53%). Z 97% dochází k otravě po požití nebezpečné látky, ve zbývajících 3% případech při polití, či nadýchání se výparů (ÚZIS ČR). Jak je vidět z Grafu č. 11, nejčastěji dochází k otravám při požití léků a pokojových rostlin (ÚZIS ČR). Batolata si navíc ráda strkají vše do pusy. Více

Graf č. 11: Procentuální zastoupení nejčastějších příčin otrav u dětí. Zdroj: ÚZIS ČR.

než 90% otrav se stane v domácím prostředí. Děti mají z otrav vážnější následky, protože mají rychlejší metabolismus a jsou méně schopné neutralizovat toxické chemikálie. Od 10-ti let pak děti začínají experimentovat s drogami, alkoholem a nastávají první pokusy o sebevraždu.

Časté úrazové situace jsou:

- Dítě sní nedostatečně zabezpečené léky, které si spletlo s bonbony.
- Dítě se napije z PET lahve, kde je odlitý desinfekční prostředek, jar, aviváž, mýdlo a podobně.
- Dítě se napije i z originální láhve: ústní voda, parfémy, čistící prostředky, hnojivo.
- Dítě si hraje s krystalkami louhu (kyselinou) a poleptá se.
- Dítě si hraje s domácími jedovatými rostlinami a ochutnává je (např. Diffenbachie, jmelí, durman, tis).
- Dítě si hraje na dospělé a přiotráví se alkoholem, cigaretami.
- Dítě sní prošlé nebo zkažené potraviny.
- Malé děti prozkoumávají odpadkové koše a vše ochutnávají.
- Dítě si chce samo vařit či zatopit a přiotráví se plynem či oxidem uhelnatým.

Prevence

- Z důvodu prevence všechny léky a desinfekce ukládáme mimo dosah dětí. Děti si nemají brát léky samy.
- Mimo dosah dětí ukládáme alkohol, všechny saponáty, čistidla, hnojiva a jiné chemikálie. To platí i pro krmení domácích zvířat.
- Nepřeléváme saponáty a jiné chemikálie do lahví od nápojů. Pokud ano, označíme je štítkem s názvem.
- Hlídáme děti před objevnými výpravami do dílny, garáže, sklepa, komory a všude tam, kde skladujeme nebezpečné látky.
- Pravidelně kontrolujeme u potravin datum spotřeby.
- Odpadkový koš by měl být pro malé děti nedostupný.
- Jedovaté rostliny v zahradě, v bytě, dáváme mimo dosah dětí.
- Naučíme děti, aby si samy, bez přítomnosti dospělého nevařily a ani netopily v kamnech.

2. 6. 5 Dušení

Méně častěji než ostatní typy úrazů se vyskytuje dušení. O to je závažnější a často končí smrtí.

- Dítě se udusí vdechnutím drobných částí hraček (korálky, kus stavebnice), kouskem potravy (oříšky, bonbony, pecky, semínky...)
- Při hře s igelitovou taškou, nasadí si ji nasadí na hlavu a udusí se.
- Udušení hrozí při hře s polštářkem, peřinou.
- Dítě se může uškrtit na prolézačce, na šňůře od kapuce, ale také na elektrické šňůře, šňůře na prádlo, různými provazy. K uváděným případům udušení patří situace, kdy matka zalehne ve spánku kojence.

Prevenčí

- Do rukou malých dětí by se neměly dostat takové předměty nebo potraviny, které by mohly vdechnout nosem nebo pusou. Při spolknutí nestravitelných předmětů musíme hlídat, zda vyjdou stolicí.
- Tzv. elektrická chuva hlídá, zda dítě pravidelně dýchá a při delším bezpečí nás upozorní akustickým signálem.
- Děti by si neměly hrát s igelitovými pytlíky ani taškami, s provázky...

2. 6. 6 Smyslové orgány

Poranění smyslových orgánů bývá také časté. Smyslové orgány jsou velmi cenné, ale také zranitelné. Tato skupina poranění se prolíná s několika předchozími skupinami.

Obvyklé úrazové situace jsou:

- Dítě zkouší chemické pokusy, do oka mu vystříkne chemikálie.
- Děti si hrají, šermují a vypíchnou si oko jehlicemi, nůžkami, tužkou, klackem.
- Děti zkoušejí pyrotechniku, výbuchem přijdou o oči.
- Malé děti si do ucha nebo nosu strčí drobné předměty.

Preventivně by se malým dětem neměly dostat do rukou korálky, oříšky, luštěniny, léky ani bonbony, zvláště tvrdé, cucavé. Při práci s náradím či chemikáliemi by se měly učit používat ochranné pomůcky (rukavice, brýle, helmu, chrániče zvukovodů).

- Rodiče by měli jít příkladem.
- Ostré předměty nebo nástroje uklízíme z dosahu dětí. Rozhodně by neměly být špičaté hračky, protože děti rády šermují.
- Naučíme děti, že nůž či nůžky se předávají druhému člověku tupou stranou.
- Naučíme děti, že mohou pomáhat v kuchyni jen za našeho dozoru.

2. 6. 7 Sport

Sport je velmi široká oblast pro vznik úrazů. Zranit se můžeme téměř při každém sportu. Vždy ale platí, že při dodržování obecné prevence můžeme předejít i vážným zraněním. Při aktivitách je důležité, aby učitelé i rodiče dbali na prevenci, sami šli příkladem a s možným nebezpečím seznámili i své děti. Tréninkové zatížení dětí by mělo odpovídat věkovým možnostem, aby zátěž měla stimulační charakter (www.detstviбезurazu.cz).

Nejčastější úrazové situace jsou:

- Děti nesportují na místech k tomu určených.
- V zimě hrozí omrznutí, v létě úžeh, úpal a při vodních sportech utonutí.
- Děti utrpí velmi vážně zranění, když nepoužívají ochranné pomůcky (přilbu a chrániče při hokeji, přilbu na kole, přilbu a chrániče na bruslích, přilbu na lyžích...).

Prevence

- K běžné prevenci patří před cvičením si sundat prstýnky, řetízky, přívěsy, náramky, dlouhé náušnice. Vždy se na začátku sportování rozevčít.
- Sportovat na bezpečných místech (hřiště, bazén, kluziště).
- Hrát fair – play, kontrolovat svůj pohyb, neubližovat ostatním hráčům.
- Nepřeceňovat síly, neriskovat.
- Používat ochranné pomůcky (rukavice, brýle, přilba, záchranná vesta, chrániče apod.). Vždy před použitím je nutné zkontrolovat výstroj a vybavení, musí být kompletní a nepoškozená. Kupovat přesnou velikost ochranných pomůcek.
- Učit se správnou techniku pádů.

- Odmalička posilovat psychomotorické vlastnosti dítěte.pravidelně cvičit, zařadit cviky na rovnováhu, rychlost, vytrvalost, pružnost a obratnost. Tím rozvíjíme jak fyzickou,tak i psychickou odolnost.

2. 6. 8 Zvířata

Poranění zvířaty nebo hmyzem mívá velmi nepříjemné následky. Děti často vnímají domácí mazlíčky spíše jako hračku a nejsou si vědomy nebezpečí, které pro ně může plynout, když zvíře provokují. Jak vážné někdy může poranění zvířetem být, dokumentuje obrázek č. xx, kde je zachyceno dítě pokousané psem.

Obr. č. 9: Příkad pokousání psem. Zdroj www.detstvibezurazu.cz - Úrazy dětí.

Následuje výčet různých situací, kdy může vzniknout úraz způsobený zvířetem:

- V situaci, kdy dítě shodí vosí hnízdo nebo převrhne úl, je alergické dítě v ohrožení života.
- Nebezpečné je, když zvíře nemocné vzteklinou pokouše dítě.
- Děti rády dráždí psa. Strkají ruce přes plot, kde je hlídací pes. Rády hladí cizí psy, aniž by je znaly.

Prevence je důležitá hned odmalička při seznamování se s přírodou.

- Vysvětlujeme dětem, proč nesmí včely, vosy a sršně dráždit. Někdy si staví hnízda v zemi, proto pozor, kam šlapeme, kam si sedáme.
- Pozor také na hady, rádi se vyhřívají na kamenech nebo teplé louce.
- Pokud děti pijí venku, naučit je, aby dávaly pozor, aby nespolkly včelu nebo vosu.

- Před klíšťaty se chráníme dlouhými rukávy, dlouhými nohavicemi a uzavřenými botami. Po příchodu domů se pořádně prohlédneme, nejlépe osprchujeme.
- Naučíme děti, že nesmí hladit plachá nebo divně se chovající zvířata, a ani volně pobíhající psy.

2.7 Hranice k zajištění bezpečnosti

Většina rodičů si jistě přeje, aby dítě dospělo v člověka, který má smysl pro mravnost a odpovědnost, který je ohleduplný k druhým, přizpůsobivý a optimistický. Děti potřebují, aby je někdo varoval před různým nebezpečím, a to je úkolem rodičů, to je cílem výchovy.

Někteří rodiče se často v jednání se svými dětmi dávají vést jen cítěním a laskavostí, a nemyslí dostatečně na to, jak to zapůsobí na jejich děti. Sentimentální postoj vede mnohé rodiče k tomu, že své děti rozmazlují, že jim všechno dovolují a tak je ve skutečnosti kazí. Může se stát, že rodiče dovolí svým dětem, aby šly svou vlastní cestou, nebo jim poskytují více volnosti, než je moudré. Takoví rodiče si ovšem možná myslí, že tak budou jejich děti šťastné. Ale příliš často to dětem přinese zklamání a dostávají se do těžkostí, když jsou starší a mohou více projevit svou vůli.

Ozývají se však také hlasy, že rodiče i společnost jako celek potřebují svůj názor na zásady a měřítko chování přehodnotit. Poukazuje se na to, že děti se začínají dopouštět nejrůznějších zločinů, a na to, že ve školách se neustále stupňuje násilí. Někteří se domnívají, že děti by měly být vychovávány především tak, aby se zlepšovala jejich osobnost. V první řadě je třeba vytvářet dobré postoje k životu a teprve pak lze předávat poznatky.

Děti nutně potřebují cítit, že život má smysl, potřebují vedení a také soustavu hodnot“, kterou schvalují jak rodiče, tak i jiní dospělí. Jak toho docílit?

K dobré výchově a tím zajištění bezpečnosti dítěte platí základní hranice, které jsou podmínkou ohleduplných mezilidských vztahů.

Podle knihy Mertina a Gillernové Psychologie pro učitelky mateřské školy jsou to především tato základní omezení:

1.) Dítě nesmí ublížit sobě. To je samozřejmé, děti v MŠ jsou svěřeny učitelce, ta za ně přebírá zodpovědnost a musí je chránit. Děti nenecháme lézt po

výškách, hrát si s nebezpečnými předměty, jíst věci, které nejsou k jídlu, když jdeme ven musí být děti přiměřeně oblečené...

2.) Děti si nesmějí ublížit navzájem. Zabráníme rvačkám, vzájemnému napadání dětí. Je možné sem zařadit i slovní agresí – děti nesmějí si nadávat a vzájemně se ponižovat. Samozřejmě tady to hodně závisí na nás dospělých a na našich hranicích, co vidíme jako rvačky při hře či už je to napadení.

3.) Děti nesmějí ublížit ani nám, dospělým. Nepřipustíme fyzickou agresí (tahání za vlasy, kousání, kopání), ale ani nadávky. Akceptujeme pocit hněvu, ale už ne jednání, které z něj plyne.

4.) Děti nesmějí ničit věci – hračky a zařízení doma ani v MŠ. Tato hranice MŠ bývá rozšířená – děti nesmějí hračky ze školy odnášet domů.

5.) Všichni se pohybujeme v určitém časovém rámci. Poslední nutně vyžadovanou hranice je časová. V určitou dobu se do MŠ musí přijít, v určitou dobu se jde na oběd, ven, domů, každá činnost má vymezený časový prostor a děti se musí naučit ho dodržovat.

Ale jak předat dětem hranice tak, abychom jen nezakazovali? Jako dospělí máme sklon, včetně mě, hned dávat příkazy a zákazy typu: Dělej! To nesmíš! Spěchej! .... Důležité je však vžít se do situace dítěte, projevit empatii, neboli postavit se na místo dítěte a říct si: „Jak mně by se líbilo, kdyby mě někdo neustále peskoval, něco přikazoval?“ Důležité v tom je, abychom budovali morálku opřenou o zvnitřněné hodnoty, podle nichž budou děti zvažovat své chování i tehdy, když na blízku nebude žádná „kontrola“ (Kopřiva et al. 2007).

K tomu, abychom v dětech vypěstovali takové návyky, které budou dodržovat i tehdy, když je my dospělí nevidíme, je důležité v nich rozvíjet vlastní sebepojetí. Bude-li pozitivní, nemusí si dítě získávat nebo upevňovat svou pozici mezi svými vrstevníky něčím, co je v rozporu s pravidly slušného a bezpečného jednání. A stejně důležité je pomoci jim získávat sociální zkušenosti, učit je orientaci v sociálních situacích, pomáhat jim porozumět sociálním vztahům. Nepomůže nám v tom mocenský, manipulativní přístup ve výchově a vzdělání. Důležité jak pro rodiče tak, i pro vychovatele je osvojit si takové účinné způsoby, které by zprostředkovaly dětem tolik potřebné hranice chování (Kopřiva et al., 2007).

Potřebujeme změnit svůj přístup k dětem, a to na přístup partnerský. Jen díky takovému postoji z dětí mohou vyrůst zodpovědní dospělí lidé, kteří umí řešit životní problémy. Partnerský přístup spočívá v demokratickém stylu výchovy. To znamená,

že my dospělí respektujeme důstojnost dítěte a rozvíjíme vzájemnou úctu. Dáváme dítěti možnost vyjadřovat svůj názor, navrhopvat řešení, poskytujeme mu důvěru, že vyřeší situaci, před kterou stojí, nejlepším způsobem vzhledem ke svým zkušenostem a věku. Ale v žádném případě to neznamena, že si děti mohou delat, co chtějí. Z toho vyplývá, že děti potřebují jasný řád, pravidelnost a rozvrh k tomu, aby získaly pocit jistoty. Jak toho dosáhneme? Odborníci doporučují vytvářet pravidla společně s dětmi, jak pro soužití doma, tak i v Mš, a zajistit ze strany dospělých důsledné dodržování společných úmluv, které jedině tak vedou k vytváření základů bezpečí a důvěryhodného prostředí (jak doma, tak i v Mš). Předpokladem funkčnosti pravidel je, že dítěti vysvětlíme smysl a důsledky, ujistíme ho, že to zvládne, že mu věříme, že udělá to, co je správné. Velkou pomocnicí nám je efektivní komunikace. Uvádím přehled efektivních komunikačních dovedností z Kopřivy et al., 2007:

1. Vidím (slyším), že ..... popis, konstatování
2. Je....; Je potřeba...;Tohle děláme (tak a tak)...; Pomůže, když...; Když...,tak... informace, sdělení
3. Očekávám, že...Pomohlo by mi, kdyby...vyjádření vlastních očekávání a potřeb
4. Uděláš to tak...nebo tak...? Můžeš si vybrat. (možnost volby)
5. Jirko,...! Dvě slova
6. Co s tím uděláme? A co si o tom myslíš ty? Prostor pro spoluúčast a aktivitu dětí.

Tyto dovednosti vedou k prosociálnímu chování, umožňují dětem více se vyjadřovat, poznávat jeden druhého i chápat, proč jsou určitá pravidla stanovena. Pravidla musí vycházet a být utvářena prostřednictvím osobní zkušenosti dítěte, což má pak vliv na budování jeho hodnotového systému. Hodnotový systém nesmí vycházet pouze z poznání, ale musí mít osobní charakter (zážitek), který je činí smysluplným motivem a zdokonalením sebeúcty. Chceme-li, aby došlo ke zvnitřnění norem správného chování (například hygieny, přecházení silnice na přechodu a ne mimo něj, nehrát si na silnici, udržování pořádku, ohleduplné chování k sobě a k druhým...), docílíme toho, budeme-li tvořit a domlouvat se na pravidlech s dětmi. Nejtěžším úkolem pro vychovatele je dovést děti ke zkušenosti, že některé věci je potřeba dělat, protože jsou správné, smysluplné, a jiné neděláme, protože tím můžeme ublížit sobě nebo druhým. Tohoto cíle nám pomohou dosáhnout výše zmíněné komunikační dovednosti a hranice.

3. PRAKTICKÁ ČÁST

3.1 Úvod

V PRAKTICKÉ ČÁSTI jsem zrealizovala projekt na námět „ Dětství bez úrazu ve školce i mimo ni.“ Zcela určitě není třeba uvádět, že pouze krátký projekt nezachrání situaci a je nedostačující k seznámení dětí se všemi nebezpečnými situacemi a již vůbec je nemůže připravit na odpovídající reakci v daných situacích. K tomu je třeba celoroční systematická práce a neustálé opakování- aktivní prevence.

Důležité je dětem ukázat a naučit je rozlišovat jaké situace, předměty a chování jsou pro ně nebezpečné, proč jsou nebezpečné a jak předcházet úrazu. Učit je chovat se bezpečně a neustále jim připomínat, co se může stát , když budou neopatrné a nebudou dbát rad, které dostávají. Cílem je v ukázat, jak děti se mohou naučit vážit si svého zdraví přiměřeně ke svému věku a být více zodpovědni k sobě, ale i k druhým.

Ve své bakalářské práci jsem zpracovala následující integrovaný blok s názvem:

DĚTSTVÍ BEZ ÚRAZU VE ŠKOLCE I MIMO NI

Charakteristika IB:

Projekt má tři tématické celky v nichž jsou rozpracovány konkrétní činnosti, které vedou k osvojování si pravidel bezpečného chování.

Očekávané výstupy IB:

- rozvíjet smyslové vnímání
- zvládat prostorovou orientaci
- chovat se bezpečně nejen kvůli sobě, ale i s ohledem na druhé
- získat povědomí, jak chránit své zdraví a s tím spojené návyky
- získat povědomí, jak pomoci v kritických situacích
- získávat základní pohybové dovednosti v oblasti jemné a hrubé motoriky

Cíle IB:

- osvojování si poznatků a dovedností potřebných pro zachování dobrého zdraví a bezpečí
- osvojování si bezpečných návyků a postojů v životě
- osvojování si a zachovávání pravidel bezpečného chování

Organizace řízení výuky:

- individuální
- skupinová
- frontální

Časové rozvržení: 1 měsíc

Věková skupina: 3 – 6 let

3.2 Pravidla

Při tvorbě pravidel, která by se dala začlenit do ŠVP MŠ, jsem vycházela ze specifik prostředí naší venkovské jednotřídní školy a z konkrétních situací, které mohou ohrozit bezpečnost dětí.

Jsou to:

- věkový rozdíl až čtyř let – rozdílné zájmy, potřeby, rozdílná úroveň myšlení, způsob komunikace, vzájemná netolerance vzhledem k věku (větší děti jsou rychlejší, obratnější...)
- hrací ohrádka pro lego, která podle mého názoru je nebezpečná, má ostré rohy
- houpání dětí na židličkách
- prostředí dětí neevokuje k opatrnosti – pohybují se v prostředí malého silničního provozu (na návsi nemají pocit ohrožení)

Pravidla jsem s dětmi vytvářela postupně. Jednak záměrnými činnostmi, jejichž prostřednictvím jsem vedla děti k získávání zkušeností z jejich prožitků, a současně z nahodilých, neplánovaných situací a vztahů mezi dětmi, i při volných činnostech. Spolu s dětmi jsem se domluvila na opatřeních, která nastanou, pokud někdo dané pravidlo poruší. Pravidla by měla platit stejně pro děti, jako pro dospělé, kteří by je měli dodržovat přímo demonstrativně a připomínat dětem, že na ně myslíme. Opatření před přirozenými důsledky by nikdy neměla vyznít jako trest. Já sama bych měla být vnitřně přesvědčena, že děti netrestám, ale dávám jim důvěru a šanci pravidlo zvládnout.

Při práci s dětmi jsem používala následující pravidla:

Srdíčkové pravidlo

- máme se rádi, jsme kamarádi
- problémy řešíme společně, pomáháme si
- umíme se rozdělit, obdarovat
- chováme se k druhým tak, jak chceme, aby se oni chovali k nám
- každý umíme něco, všichni jsme důležití
- respektujeme se navzájem
- myslíme na sebe i na druhé

Pusinkové pravidlo

- hezky se oslovujeme, vítáme se a loučíme s druhými
- můžeme požádat o pomoc kamaráda, dospělého, ale i o pomoc pro druhého
- když se nám něco líbí, nelíbí, řekneme si to
- domlouváme se klidným hlasem, šetříme svůj hlas
- mluvíme slušně

Ručičkové pravidlo

- naše ruce si pomáhají, ale neubližují si
- rukama si pomáháme a usmírujeme se
- vážíme si práce druhých, neničíme jejich výsledky – šetrně zacházíme s hračkami, pomůckami, knížkami
- chráníme přírodu, vše živé
- nebereme, nesaháme na nic, co nám nepatří

Rybičkové pravidlo

- když jeden mluví, my ostatní mu nasloucháme
- hrajeme si a pracujeme každý tak, abychom nerušili kamarády
- hlukem můžeme uškodit
- přijdeme k sobě blíž, nekřičíme

Zvonečkové pravidlo

- když zazvoní zvoneček, společně jdeme uklízet

- uklízíme po sobě hračky na své místo, aby se nám tu líbilo

Procházkové pravidlo

- ve třídě se pohybujeme tak, abychom si neublížili
- běháme venku, ve školce chodíme krokem (procházkovým tempem)

Vodičkové pravidlo

- vodou zbytečně neplýtváme a necákáme na zem
- pokud je voda na zemi, utřeme ji, starší mohou přitom pomoci mladším
- myjeme si ruce před jídlem, po jídle, po použití toalety

Židličkové pravidlo

- na židličce se nehoupeme
- správně nosíme židličku
- dbáme na čistotu svého místa

Postýlkové pravidlo

- odpočíváme tak, abychom nerušili kamarády

Autíčkové pravidlo

- na přechodu jdeme rychlou chůzí, neběháme a nestrkáme do kamaráda
- před přecházením silnice se rozhlédneme

Pravidla v sobě spojují víc účelů. Nejen, že učí bezpečnosti, ale i slušnému chování a vzájemné úctě. Pro případ, kdy potřebuji, aby někdo určité pravidlo využil a nechci odpoutávat pozornost druhých dětí, mám připravený zásobník značek k použití (kapsář).

Příklad využití:

Při malování Patrik neustále vykřikoval. Položila jsem před něj rybičku. Chvilku si ji prohlížel, lišácky po mně koukl a přestal hlasitě vykřikovat. Nemusela jsem ho napomínat před ostatními, a tak narušovat práci druhých.

Protože jsem po dobu své praxe v MŠ měla možnost opakovaně používat společně vytvořená pravidla, skutečně se mi potvrzovalo a to k mé spokojenosti, že jsou účinná, protože vyšla z prožitků dětí. A děti samy postupně chápaly, že i ve třídě

nám může být díky pravidlům moc příjemně. Některá pravidla používají bez upozornění a z toho vidím, že pochopily jejich smysl.

3.3 Dopravní výchova

Cíle integrovaného bloku jsem vyvodila z konkrétních situací u nás v obci. Zaměřila jsem se hlavně na poznání významu těch dopravních značek, které jsou rozmístěny v naší obci. Dále na situace, se kterými se děti setkávají ve svém bydlišti. Současně s tím jsem se soustředila na rozvíjení schopností vnímat a rozpoznávat nebezpečí, předvídat rizika a rozvíjet vnímavost na životně důležité podněty a cit pro provoz.

V tématickém bloku (TB) s názvem „ Auto, auto, tú, tú, tú“ jsme se seznamovali s dopravními značkami, jednoduchými pravidly na silnici, chováním chodců a řidičů, vybavením kola a reakcí na signál. Obsah jsem rozdělila do dvou týdnů.

TB: Auto, auto, tú, tú, tú....

Cíl:

- Rozvoj grafomotoriky
- Seznámit děti se značkami v blízkém okolí
- Naučit je vidět nebezpečí –silnice, kolo

Očekávané výstupy:

- Zvládnout využití značek v praktické situaci
- Umět dodržet pravidla na silnici
- Umět popsat danou situaci
- Orientace pravá, levá strana
- Pochopit geometrické tvary
- Znat umístění značek v okolí obce
- Znat správné vybavení kola, tříkolky a výstroj (oblečení)

Vzdělávací nabídka:

- Poznat základní značky – obrázky
- Dopravní situace na koberci – autíčka, paňáčky z lega
- Tvoření z papíru, kreslení
- Vycházka po vsi – sledování komunikací a dopravního provozu, dopravních značek, pohybu chodců
- Popis obrázku vybavení kola

- Vycházka do okolí obce, sledování dopravních značek

Pondělí

Soustředili jsme se doprostřed herny, ukázala jsem dětem tvar kruhu, obdélníku a trojúhelníku. Abych se přesvědčila, že mi dobře rozumějí, hledali jsme ve třídě předměty těchto tvarů. Pak jsme se proměnili v geometrické tvary. Každý si vzal jeden připravený geometrický tvar položený na koberci, chvíli s ním chodil po třídě a na povel se hledaly dva stejné tvary, aby utvořily dvojici.

Při ranním cvičení jsme začali hrou: **Na značky / obdoba Ovoce/**

Pohybový obsah: rychlý běh, pohotový start, obratnost

Záměr učitelky: zvládnout pohotově reakce na situaci, postřeh, zvýšená opatrnost.

Děti seděly na koberci na značkách, každého jsem se dotkla a nazvala jsem jednoho kruhem, jiného obdelníkem či trojúhelníkem. Na mé zavolání kruh (ukázala jsem obrázek), všechny děti, kterým byla přidělena úloha kruhu, si musely vyměnit místa. Na koho značka nezbyla, stal se vyvolávačem a pokračoval ve vyvolávání libovolného tvaru. Mohl vyvolat jeden tvar nebo všechny tím, že řekl „tvary“. Děti svůj tvar držely v ruce, aby na něj nezapomněly.

Po svačině jsme šli hned na vycházku do okolí naší školky s cílem hledat podobné tvary a dopravní značky. Hned u naší školy je dopravní značka STOP – u ní jsme se zastavili a určovali tvar. Ptala jsem se, jaký tvar jim značka připomíná z těch, které jsme určovali ve školce. Rychlá reakce – kruh. Potom všichni určovali barvy v dopravní značce. Někteří poznali i písmenka a to proto, že tak začínají jejich jména. Předškoláci - Světlanka, Tomáš, Ondra, Petr .Následně děti napočítaly, kolik je v kruhu písmenek.

Z toho vyplynula hra sestavení slova STOP (děti se postavili podle začátečních písmen svého jména). Pak jsme si vzali klacíky (upozornila jsem je, že s nimi nešermujeme, že je máme pouze na psaní). Děti se pokusily vyrýt do země libovolné písmenko ze značky. Některým předškolákům se povedlo i celé slovo. Pak jsem se zeptala, co znamená zde stojící předmět. Okamžitě křičely, že značka, to je jasné. A následovala otázka, co znamená? Někteří od svých rodičů už věděli, že když se dojede k této značce, musí auto zastavit. Po pochvale jsme se začarovali do velkého nákladního auta, zapojili jsem se za sebe jako vleky, vpředu byli ti menší a dělali řidiče. Než jsme se rozjeli, znovu jsme si připomněli, co musí řidič udělat, když dojede k této značce. Zastavit a rozhlédnout se, zda něco nejede. Jakmile auto

(děti) dojelo pod značku, zabrzdilo. Při několikatém opakování jsem tvořila auta s menším počtem dětí, aby se všichni vystřídali na pozici řidiče.

A šli jsme dál s cílem hledat dopravní značky.

Ptala jsem se dětí: „Cože budeme hledat?“ Někteří odpovídali celým názvem: „Dopravní značky.“

„Jakou dopravní značku jsme teď objevili?“ „Stop.“

„Co musí každý řidič udělat, když vidí před sebou tuto dopravní značku?“ „Řidič musí před značkou zastavit.“ „Výborně!“ chválím.

Seřadili jsme se do dvojic, začarovali jsme se do autobusu a já jsem byla řidič. Ptám se: „Po které straně pojedete náš autobus?“ „Jako auta,“ odpovídaly děti.

„Po jaké straně jezdí auta?“ „Po pravé,“ křičely jedno přes druhé.

A tak jsme všichni zamávali pravou rukou a po té straně, jsme se rozjeli.

Společně jsme projeli vesnici a objevili značky, které informovaly o začátku a konci obce. Opět jsme určovali tvary, barvy a došlo i na písmenka. Někdo poznal písmenka v názvu obce Střížov (bylo komické, že i ty děti, které vůbec neznají písmenka, nám předváděly, jak umí název přečíst). Předškoláci poznali všechna písmenka kromě Ř a Í. Vysvětlila jsem jim, že řidič musí při vjezdu do obce zpomalit jízdu, protože se v obci pohybuje mnoho dalších lidí, kterých si bude muset všimnout a dávat pozor, aby je neohrozil.

„Děti, jsme autobus a co musím udělat já, jako pan řidič, když uvidím tuto značku? Kdo mi poradí?“ „Musíš jet pomalu.“ „A proč?“ ptám se.

„Abys někoho nesrazila.“

Děti velmi vynalézavě líčily, co by se mohlo stát, kdybych se neřídila daným pokynem.

Přešli jsme k tabuli označující konec vesnice. To už děti, aniž bych se ptala, říkaly, že je to konec vesnice, protože je značka, slovo Střížov, přeškrtnutá.

Zopakovali jsme si opět tvar a barvu. Vysvětlila jsem jim, že tabule opravdu označuje konec obce a řidič může zvýšit rychlost a chodci musejí být tím více opatrnější a držet se při kraji silnice.

Od značky je kousek na místní hřiště. Pochválila jsem je, že všichni byli vzorný autobus, drželi se při kraji. „A teď bychom si něco mohli zahrát. Ale kde? Poradte mi, děti.“

„Tááhle na hřišti,“ ukazovaly.

„A co myslíte, mohli bychom si zahrát tady na silnici, vždyť nic nejede, silnice je čistá, široká?“

Většina dětí odpovídala, že ne. Nedá mi to a vyzvídám: „Proč ne?“

„Protože by nás mohlo zajet auto.“

„Správně, silnice je místo pro auta, motorky, cyklisty, a hřiště je na hraní, tam jsme ve větším bezpečí, i když si musíme také dávat pozor, abychom nevběhli na silnici, když hrajeme například nějakou honičku a chceme utéct. Teď si to vyzkoušíme.“

Na hřišti jsme si zahráli hru „**Na tvary**“ a „**Auta, která nebourají**“.

Pohybový obsah: rychlý běh a reakce na zrakový vjem.

Záměrem bylo pružný lehký běh daným směrem s vyhýbáním, včasná reakce na barevný tvar (červený kruh, bílý obdélník a žlutý trojúhelník)

Popis: Děti jsem rozdělila do tří skupin podle tvarů. Každá skupina měla svou garáž, označenou barevným tvarem. Držela jsem v ruce praporky, od každé barvy jeden. Zvedám nad hlavu praporek jedné barvy a z garáže označené předmětem stejné barvy vyjíždějí auta – děti. Jakmile praporek schovám, děti se vracejí do své garáže. Mohu ukázat jeden, dva i více praporků najednou. Cílem je, aby se děti vyhýbaly a nesrazily se, jako opravdová auta na silnici.

Pravidla: Děti smějí vyjíždět jen na znamení praporku. Jakmile ho schovám, musí zajet do garáže.

Vyžadují, aby dodržovaly určený směr, aby nedocházelo ke srážkám.

Některé děti běhaly v protisměru, tak jsem hru zastavila, a ptám se: „Kdo si pamatuje, jak se naše hra jmenuje?“ „Auta, která nebourají?“

A připomněli jsme si pravidla hry.

„Děti, komu to nepůjde, jak mu pomůžeme?“

„Zůstane v garáži.“ „Bylo by to také řešení, ale nemohl by jezdit, bylo by mu to líto.“

Jak by se mu dalo pomoci, aby nezranil sebe ani nikoho jiného, a přesto s námi jezdil?“

Anička: „Vezmu ho za ruku.“

„To je nápad . Bude hrát spolujezdce, nebo vlek.“

Domluvili jsme se, že každý, kdo uvidí někoho v protisměru, vezme ho za ruku a budou jezdit spolu.

Ještě jsem se ptala: „Proč máme jezdit jedním směrem?“

„Auta jezdí po pravé straně.“

„Co by se mohlo stát, kdyby řidič jel v protisměru, jako nám to předvedl Patrik?“

„Auta by se mohla srazit a vzájemně si ublížit.“

Hru jsme si zopakovali ještě jednou.

Cestou zpátky do školy jsme určili ještě jednu výstražnou značku.

„Proč se tato značka jmenuje Pozor děti? Kde jsou tady na blízku děti, na které řidič musí být opatrný?“

„U nás ve škole!“ odpovídaly téměř jednohlasně.

„Ano, když řidič vidí tuto značku, musí se chovat opatrně, aby neohrozil děti přecházející silnici, když jdou do školy, ze školy nebo na zastávku.“

Po příchodu do školky jsme si zopakovali všechny značky, které jsme spolu dnes objevili.

Úterý

Při cvičení jsme si zahráli znova hru „Na tvary“ tak, že jsem mezi ně zařadila značky, které jsme včera určovali. Pak jsme napodobovali značky pohybem a vymýšleli, jaké mohou být například stojící značky, značky, které vedou do nebe (a děti se ve vzpažení natahovaly), zlomené (zase se ohýbaly do předklonu), ohnuté, uvolněné, kymácející atd.

Po svačině jsem měla v herně připravené otočené značky na obrázku, se kterými jsme se včera seznámili, a přidala jsme další dvě, které jsme neviděli.

Úkolem bylo – roztrždit je podle tvaru, určit a pojmenovat

- vybrat ty, které jsou v okolí naší obce.

Znovu jsme si říkali, co znamenají a jak se má řidič podle nich chovat. U těch, které jsem přidala, jsem jim vysvětlila jejich význam a doplnila, že dopravních značek je více a postupně je budou poznávat.

Děti si pořádně prohlédly tvary a barvy značek a staly se jejich výrobci.

Na stolcích byly předkreslené obrysy / tvary / značek.

Úkolem bylo vybarvit značku podle svého výběru (rozvoj grafomotoriky – vybarvení plochy voskovkami, držení voskovky všemi prsty, voskovku položí na prsty otevřené dlaně a palcem zavře – drží všemi prsty).

Po dokreslení jsme si opět sedli do kruhu na koberci, každý se svou značkou. Rozhovor o nakreslené značce jsem směřovala tak, aby každý odpovídal sám za sebe, aby se ztotožnil s řidičem, který se má podle značky řídit. Tím se vytvářel u dětí pocit zodpovědnosti.

„Každý jste řidič a nakreslili jste svoji značku, a teď se zamyslete, co jako řidič uděláte, když před sebou uvidíte tuto značku“

Jeden po druhém: „Já mám značku, podle které musím zastavit.“

„Nakreslil jsem značku ..... „(neví), ostatní mu napovídají.

„A jak se budeš chovat, když jsi řidič?“

„Já musím jet pomalu.“

„ A vy pane řidiči, jak vy se budete chovat?“

Pokud děti nevěděly přesný název, vůbec nám to nevadilo, protože pro přežití je mnohem důležitější význam značek, tedy reakce než pouhá znalost jejího názvu.

Středa

Při ranních hrách si děti samy začaly stavět z kostek garáže, domy, silnice a vytáhly si různá auta. Naše třída se změnila v rušnou silnici.

Při ranním cvičení: **Hra „Jedeme, jedeme“**

Pohybový obsah: rytmická chůze, běh s libovolným střídáním směru s vyhýbáním

Záměrem učitelky: orientace na vymezené ploše s využitím říkanky

Děti stojí ve volném prostoru, já přednáším říkanku: „Jedeme, jedeme, kudy chceme, pěkně my se rozjedeme; jeden tam, druhý sem, pěkně my se rozjedem....“

Děti nejprve chodí, potom se dávají do běhu v udaném rytmu bez zastavení. Každé dítě má za úkol vybrat si svou cestičku, vyhýbat se ostatním, do nikoho nevrážit. Říkanku několikrát bez přerušení opakuji. Sleduji bezpečnou chůzi celé skupiny, vystřídanou později během.

Pravidla: při hře se děti soustředí, byly pozorné, aby do nikoho nevrázily,.

Za bezpečnou chůzi a běh získávají odměnu - obtisk, dar BESIP.

Po svačině jsme si znova zahráli hru „Jedeme, jedeme“ a děti mi už s říkankou pomáhaly. Ptám se:

„Proč je důležité být ostražitý, když jsem venku na silnici, nebo blízko silnice?“

„Můžeme si jezdit kdekoli a jakkoli rychle?“

Začarovala jsem je do dopravních prostředků. Nejprve jsme vyjmenovali ty, které známe a jezdí po silnici, a potom jsme hru rozšířili o zvuky (startování, brzdy, zvuk traktoru...).

Po chvíli hluku jsme snesli všechny dopravní prostředky, které ve škole máme doprostřed herny.

Ptám se: „A které prostředky tady nemáme a přesto jezdí na silnici, nebo je občas na ní vidíme?“

Děti: „Bagr, kombajn.“ Tomáš vykřikl: „Kolo.“

„Kdo všechno má doma kolo nebo koloběžku?“

„Já mám kolo a už umím jezdit sám.“ Jiný hlásí: „Já mám na kole ještě kolečka.“

Zkusili jsme si vleže na zádech, jak šlapeme na kole do kopce, pomalu, rychle, a jedeme z kopce, a nakonec odpočíváme.

Připravila jsme na tabuli obrázek kola.

Ptám se: „Někdo tady říkal, že už umí na kole sám. Co myslíte, můžete jezdit po silnici sami? Když ne sami, s kým tedy? Co by se vám mohlo stát, když pojeděš sám? Kde vy můžete samy jezdit tak, aby se vám nic nestalo?“

Děti volně odpovídaly na otázky .

Povídali jsme si, co všechno má takové kolo mít. Ukazovali jsme si jednotlivé díly kola a současně jsme si vysvětlovali, co by se stalo, kdyby chyběla brzda, zvonek a jiné součástky. Společně jsme došli k tomu, že každá část, která by chyběla, by snižovala bezpečnost jízdy, a proto je dobré poprosit rodiče, aby nám kolo před jízdou zkontrolovali. Na závěr jsme šli modelovat svoje kola z papíru.

Záměrem bylo modelovat a konstruovat z papíru objekt – plastická tvorba

Technika, materiály, pomůcky: Modelování a konstruování z pruhu srolovaného novinového papíru lepením na karton, barvení vodovými a temperovými barvami plochým štětcem.

Postup: Rozhovor, z čeho se skládá kolo, jeho základní vybavení, co nesmí na kole chybět. Pomocí srolovaných pruhů novinového papíru tvarovaly děti části kola, přičemž jsem to názorně předváděla. Zaměřily se zvláště na jejich tvar a velikost. Zkoušely si jejich složení do podoby kola a správného umístění na ploše. Vhodné rozložení na ploše si nejprve tužkou naznačily a poté teprve přilepily lepidlem na papír. Kdo byl dříve hotov domalovával pozadí.

V skupinové práci jsem sledovala a korigovala vzájemnou domluvu, zapojení všech dětí, prostorové umístění, velikost a poměr vzájemných dílů, lepení na podložku a barevnou úpravu (spolupráce předškoláků s menšími dětmi).

Hodnocení: Výstava všech prací

Obr. č.10: Kolo vytvořené dětmi z novin.

Čtvrtek

Vycházela jsem z pozorování okolí naší obce a výrazně odlišného okolí obce České Budějovice, kam děti jezdí s rodiči na nákupy, k lékaři...

Při ranním cvičení jsme si zopakovali hry „Jedeme, jedeme.“ „Na tvary.“

V kruhu jsem měla zakryté větší semaforey a děti pak pomocí hmatu měly uhádnout, co se tam skrývá. Tato činnost je velmi lákala, protože v nich vzbuzovala napětí. Ten, kdo si ohmatal, nesměl vykřiknout, musel si tajemství nechat pro sebe, a pokud by to nevydržel, měl mi to jít pošeptat. Mnozí uhádli, že jsou to naše semaforey.

Ptám se: „Kde jste, děti, je viděly? Jsou v naší obci? Proč jsou ve městě? A co musí každý řidič, chodec udělat, když je vidí“

Potom jsme určovali části semaforu (deska, tyč, obdélník), nebo co jim tvar semaforu připomínal. Někteří uváděli krabici.

Děti se otočily. Čáry, máry, fuk, zakryla jsem semaforey znova pod deku.

„Co se ztratilo? A jaké barvy tam byly?“

Odkryli jsme a zkontrolovali. V tom se děti skutečně nemýlily. Barvy znaly všechny. Znovu jsem je zakryla. Následně určovaly barvy nahoře, uprostřed a dole. V tom si už tak jisté nebyly. Zopakovala jsem určování ještě jednou. Nahoře červená, uprostřed žlutá, dole zelená. Vše jsme společně vytleskali v rytmu.

Četla jsem jim krátkou říkanku a děti leželi a poslouchaly.

*My tři bratři přebýváme v domečku nad ulicí.
Jeden svetr zelený má, druhý žlutou čepici.
A bráškovi v horním okně červený muškát kvete.
Každý z nás jen chvílku mává řidičům a dětem.*

Dílními otázkami jsem zjišťovala, zda děti po prvním poslechu rozumí obsahu. Po druhém čtení jsem otázkami vedla děti k vyjadřování se k tomu, proč svetr nemůže mít jednu barvu, proč právě tři a červenou, žlutou, zelenou a co znamenají. Pak si děti znova lehly a já jsem v říkance pokračovala.

*A když mrkne zelená, už víš, co to znamená: Jdi a nezdržuj se.
To si pamatuj!
Neprojížděj na žlutou, nebo skončíš s pokutou! Už se připrav, ale stůj.
To si pamatuj!
Když na semaforu září panáček s červenou tváří, zastav se a stůj.
To si pamatuj!*

Ptám se: „Co si máte pamatovat?“

Zelená – jdi rychle.

Žlutá - připrav se, ale nechod', nejezdi.

Červená – stůj.

A všechny situace jsme znovu předváděli.

Hra „Na semafor“ – měla jsem připravené kostky v barvách semaforu (na počet žáků).

Pohybový obsah: rychlý běh s vyhýbáním.

Záměrem: rychlá pohybová reakce na zvukový signál, orientace, přejít do klidové polohy.

Rozdala jsem kostky tří barev: červená, žlutá, zelená. Děti volně běhaly po ploše s kostkou v ruce. Udávala jsem rytmus bubínkem. Na zvukový signál píšťalky, musely děti sestavit a utvořit živé semaforey. Dítě se zelenou kostičkou sedělo, se žlutou klečelo a s červenou stálo.

Zpočátku se úkol zdál náročný, ale starší řídily mladší děti, ty se nechaly vést a v konečném důsledku se všechny děti zapojovaly se zájmem a pocitem radosti. Po skončení hry jsme si z kostek sestavili semaforey a vystavili se na polici. Nechala

jsem děti, aby samy rozhodly, která z kostek bude dole, nahoře a uprostřed. Bylo zajímavé u toho děti pozorovat. Když to někdo popletl a postavil jako první žlutou kostičku, ostatní děti ho napomínaly a říkaly: „Nejdřív já, já mám zelenou a pak ty.“

Šest semaforů stálo na polici, některé kostky nebyly v řadě, nestály přesně na svém místě a už, už spadnout. Společně jsme si všechny semaforey prohlédli a našli jsme nepřesnosti a hledali jsme způsob, jak chyby napravit, aby všechny hezky vypadaly. Větší děti pak kostičky srovnaly.

V kruhu jsme si všichni shrnuli, co jsme se naučili. I když svítí semaforey a známe některé značky, přesto musíme být velmi opatrní a ostražití, a tím si ušetříme spoustu nepříjemností.

Pátek

Ráno děti uvítaly semaforey na poličce, některé si je pak malovaly a jiné si hrály s auty s využitím velkých semaforů a obohatily si svoji hru dokonce o policistu, který uprostřed herny pískal a řídil jejich ježdění.

Potom jsem jim nabídla, zda si nechtějí „Na semaforey“ zahrát ještě jednou. Překvapilo mě, jak děti samostatně stavěly semaforey při hře.

Volně jsme přešli v řízené činnosti.

Hra „Neviditelný semafor“

Děti musí hádat podle toho, co dělám, jakou barvu má neviditelný semafor.

Napodobuji přecházení silnice a potom se ptám: „Co bylo na semaforu za barvu?“

Děti odpovídají tím, že zvedají kostičku s žádanou barvou.

Stojím a dívám se směrem k neviditelnému semaforu. Následuje otázka: „Co teď bylo na semaforu za barvu?“ Děti odpovídají stejným způsobem jako u předešlé situace. Děti hrají auta, motorčky, traktory tím, že napodobují zvuk motoru. Poohlížím se, kde jsou jednotlivá autíčka (děti). Děti vesele „vrčí“, zastavuji se a stojím na místě. Nasnadě je otázka: „Jaká barva byla na semaforu?“ Děti ukazují červenou kostičku. „A jaká barva naopak byla pro auta, když vrčela?“ Domluvili jsme se, že jsou semafor, který nemluví, ale pouze svítí tím, že ukáže potřebnou barevnou kostičku. Potom jsem si vybrala jedno dítě a domluvila jsem se s ním šepotem, aby mi na můj pokyn předvedlo brzdící auto. Nato předvádím, jak se motám na silnici a náhle se, ozve se zvuk brzd. Ptám se, „Co jsem udělala špatně? Jaká barva byla na semaforu pro chodce? Co by se nám mohlo stát, když bychom nerespektovali signalizaci?“

Vybízím, kdo by rád dělal semafor a vybírám dvě děti jako semaforey a společně s ostatními dětmi reagujeme na barvy tím, že přecházíme po pomyslném přechodu pro chodce, nebo stojíme. Pro zpestření se rozdělujeme na tři skupiny: auta, chodce a semaforey. Každý musí být opatrný, aby správně reagoval na barvy na semaforu.

Po svačině jsme vyrazili hned na hřiště, kde jsem si chtěla ověřit, zda děti nabyté informace umí použít.

Cíl:

- Osvojení si přiměřených praktických dovedností na hřišti
- Orientace v prostoru
- Učení se rozlišovat správné řešení – předcházení nebezpečí

Vzdělávací nabídka:

- Hřiště – vytvoření dopravních situací (simulované)
- Křižovatky – semaforey
- Jednoprudová silnice a chodci

Na hřišti jsme si s dětmi udělali jednoduché silnice pomocí čar v písku a křižovatku, kam jsme postavili vlastnoručně vyrobené semaforey. Potom děti projížděly jako auta buď pomalu, to jako když jedou ve městě, na vesnici, anebo rychle (běh), když jely mimo vesnici či město.

Rozdělili jsme se na chodce a auta. Vysvětlili jsme si, že chodci chodí po levé straně, pokud jde člověk sám. Samozřejmě nechybělo zdůvodnění, proč tomu tak je. Chodec potřebuje vidět přijíždějící auto, které jede proti němu. Vysvětlila jsem jim, že skupina chodí po pravé straně jako my, když jdeme se školkou ven.

Nakreslili jsme si jednoprudovou silnici a zkoušeli si správné reakce chodců, kteří představovali jednotlivci z řad předškoláků a skupina dětí šla se mnou. Pak podle zájmů se děti několikrát vyměnily. Některé šly dokreslovat k silnici domy, stromy. Ve volné hře pokračovaly hrou na auta a policii.

V závěru jsme si sedli na lavičky a vyprávěli jsme si o tom, co jsme dělali. Kladla jsem dětem otázky, aby přemýšlely:

„Co by se stalo, kdybys přecházel silnici a nerozhlédl se, kdybyste běhaly po silnici nebo si tam hrály s míčem, kdybyste šly prostředkem silnice, když nic nejede?“

V dalším týdnu jsme zorganizovali malé závody na naší návsi. Na návsi si děti s námi rozestavěly výstražné trojúhelníky, my (učitelky) jsme si navlékly výstražné vesty. Vytvořili jsme si překážkovou dráhu, jejímž cílem bylo prokličkovat mezi stromy a zároveň

- reagovat na značku Stop, Dej přednost v jízdě
- dát přednost chodcům (chodce hrály učitelky nebo děti, které nechtěly jezdit na tříkolkách a kolech)
- přejet most (projet mezi prkny užším prostorem)

Děti jezdily jednotlivě za sebou. **Cílem nebylo, kdo projede nejrychleji, ale vyhrává ten, kdo projede nejbezpečněji.** (učitelky požádaly o pomoc rodiče, protože ve školce není dostatek tříkolek a kol pro všechny děti, tak si někteří donesli svoje z domova).

Říkadlo: *„Na tříkolce jezdím tam, kde se s auty nesetkám.*

Na kole už jezdím hravě, vždycky s helmou na své hlavě.“

Hrou na tělo jsme si je zrytmizovali. Rozdali jsme si obrázky, které si děti odnesly domů a mohly je s rodiči vybarvit, pokud chtěly. Druhý den je někteří přinesli, ještě jsme si o tom popovídali, zatancovali si na říkadlo o tříkolce a obrázky jsme si vystavili. Tak aspoň v malé míře byli zapojeni rodiče.

DOPRAVNÍ HŘIŠTĚ

Jednou ročně navštěvujeme dopravní hřiště v Českých Budějovicích. Tam jsou děti jednoduše seznámeny s pravidly na silnici. Jsou jim půjčeny koloběžky a šlapadla a předškolákům, kteří už umí jezdit na kole, i jízdni kola s přilbou. Správce s dětmi projde celé hřiště, ukáže jim všechny značky a vysvětlí, co každá znamená, a také jim prakticky ukáže, jak se v dané situaci mají zachovat.

Třída se rozdělí na dvě skupiny – chodce a řidiče. Chodci se učí přecházet správně a bezpečně silnici, používat světelnou signalizaci. To je obzvláště pro vesnické děti velmi cenné, jelikož se setkávají se semaforey méně často než městské děti.

Před návštěvou dopravního hřiště máme celý týden zaměřený na problematiku cyklistů a chodců, opakujeme si hry, které jsme se naučili.

Závěr:

Pochopila jsem, že nestačí pouze jeden týden zaměřený na problematiku dopravní bezpečnosti. Je důležité neustálé opakování při běžných situacích, na vycházkách, při vyprávění svých zážitků, upozorňovat děti, kde jim hrozí nebezpečí a naopak, kde je bezpečné si hrát a jak si hrát.

Příště bych ráda do toho více zapojila rodiče, návštěvu policie v Českých Budějovicích nebo aspoň besedu s členem policie (jedna z paní učitelek má manžela policistu). Při tom mě napadlo zeptat se někoho z rodičů, kterému se stal nějaký úraz na silnici, např. na kole, aby nám ho přišel vyprávět. Tak by naše poučování nebyla jen teorií, ale děti by si uvědomily, že to, co se učíme, co si předvádíme, jim je ku prospěchu a měly by to brát vážně.

3. 4 Oheň

Téma oheň v týdenním bloku jsem zvolila proto, že děti na vesnici se často setkávají s ohněm při topení v domech, při práci na zahradě, zemědělských pracích (sběr brambor – pálení natě). K této činnosti mě přiměla i místní zkušenost, kdy starší žáci naší školy zkoušeli cigarety ve starém seníku a nedopalkem podpálili celý stoh. Naštěstí se nikomu z nich nic nestalo, jen byly velké materiální škody. Celá ves o tom mluvila, a proto jsem tématický blok „Oheň je dobrý sluha, ale zlý pán“ zaměřila na nebezpečí ohně, co dělat, když začne hořet, jak zavolat první pomoc i hasiče. V celém týdnu jsme procvičovali dané činnosti.

TB: Oheň je dobrý sluha, ale zlý pán

Cíl:

- Uvědomit si, že za své jednání odpovídám a mohu i pomoci druhému
- Naučit se použít telefon
- Chápat nebezpečí a předcházet mu
- Rozvíjet schopnost řešit problémy
- Naučit se jednoduché poučné říkadlo

Výstupy:

- Umí poskytnout jednoduše první pomoc
- Umí použít telefon
- Snažím se podávat správné informace do telefonu (odpovědi na otázky)

- Využívá naučené informace v běžném životě

Vzdělávací nabídka:

- Zacházet s obvazy, telefonem
- Orientace v prostoru – reakce na signál
- Popsat, co se stalo
- Výtvarně vyjádřit oheň

Pondělí

V ranním cvičení jsme se začarovali do hasičů – povídali jsme si o tom, proč hasiči musí být silní muži, co jim k tomu pomáhá. Proto i my cvičíme jako ti hasiči.

Hra: Oheň, voda, blesk.

Pohybový obsah: rychlý běh nebo chůze, cvičení pohotovosti a obratnosti

Záměrem: rychlá reakce na slovní podnět, pohotovost v zaujímání poloh.

V řízené činnosti jsme si sedli do kruhu a děti měly hádat, co držím v ruce a co to chřestí. Po několika pokusech uhádly, že v ruce mám schované sirky.

Následovala říkadlo: **Sirky**

Malý Jirka, bráška Mirky, našel na kredenci sirky.

Na dvorečku Mirka s Jirkou škrtili každý jednou sirkou.

Lístek, dřívko každou chvíli do plamínku přiložili.

Z ohníčku byl brzo oheň!

Pomoc! Kde jste?! Hoří! Honem!

Společně jsme ho rytmizovali hrou na tělo a rozborem otázek: Co tam Jirka s Mirkou udělali špatně? Jak správně se měli zachovat, když našli sirky. Co způsobili svým chováním? Kdo může zacházet se sirkami a proč? Proč jsou pro děti nebezpečné? Komu zavoláme, když vidíme, že hoří? Jaké číslo mají hasiči?

Děti donesly telefony z pokojíčku a volaly jsme hasičům – číslo jsem měla připravené na kartičce. Zkoušely si, co je důležité říct, když voláme na krizová čísla a kdy na ně smíme volat.

Ukázali jsme si telefonování se záchrannou službou a jaké údaje musíme podat: představíme se, kdo jsme, kde jsme, kolik nám je let a popíšeme situaci, která se stala.

Pak jsme si udělali taky společný oheň (sklenice pokreslená plameny, uvnitř svíčka, azbestová destička).

Pomocí Orffových nástrojů jsme rytmizovali říkadlo, které jsme se i naučili

„ Oheň pálí , pozor dám, na zápalky nesahám.“

Říkadlo jsme předvedli i pantomimou a dokonce i lehce zatancovali.

Úterý

Druhý den jsme si zopakovali hru Oheň, zapálili si svůj oheň ve sklenici a zopakovali říkadlo. Připomněli jsme si nebezpečí ohně, co všechno může způsobit a jak nám může i ublížit.

Hra na nemocnici

Předcházelo vyprávění příběhu o Jirkovi, jak si hrál se sirkami, až se popálil.

Zamýšleli jsme se nad příběhem a hledali způsob, jak bychom mu mohli pomoci.

Rozdali jsme si polštářky, obinadla a měli jsme kyblíček s vodou. Ukazovali jsme si, že malé popáleniny strčíme rychle pod vodu, lehce obvážeme. Rozdělili jsme se do dvojic a každý si vyzkoušel ošetřit kamaráda.

Děti byly ve svém živlu, že si mohou máchat ruce ve vodě – tam bych příště volila navlhčené ubrousky, protože je pak více zaujalo, jak si namočit ruce, než jak pomoci popálenému.

Učila jsem děti zacházet s obinadly. Volila jsem ten nejjednodušší způsob, abych měla jistotu, že děti zdlouhavým úkonem neodradím. Činnost dětí velmi zaujala a každý si ji chtěl vyzkoušet. Starším dětem práce s obinadly šla snáze, lépe zvládaly koordinaci ruky.

Ne každou popáleninu stačí ošetřit doma. Těžší případy musí odborně ošetřit lékař. Postavili jsme si z velkých kostek nemocnici, kam jsme odváželi naše zraněné. Někteří tam chtěli neustále ležet a odpočívat. Vysvětlili jsme si, že nemocnice je pro nemocné lidi, kde se o ně starají. My zdraví se jim snažíme zpříjemnit pobyt tím, že je navštívíme a něco dobrého jim přineseme. Na návštěvě v nemocnici se chováme ohleduplně, nehlukně, způsobně. Bylo důležité dětem také vysvětlit, jaký je rozdíl mezi opravdovou nemocnicí a naší nemocnicí ve školce. V opravdové nemocnici lidi trpí, jdou tam, když je něco moc bolí nebo se jim něco stalo, a my si hrajeme na nemocné proto, abychom se tam dostat nikdy nemuseli.

Společně jsme si zopakovali námět dne pomocí otázek, zaměřených na problém co dělat, když se opaříme nebo spálíme. Následovala otázka: „O co všechno se můžeme spálit?“ Děti jmenovaly oheň, žehličku, čaj, sporák. Starší děti některé předměty nakreslily a menší děti si dál hrály v nemocnici na doktory a pacienty.

Středa

Třetí den už od rána v ranních hrách děti požádaly o obvazy a samy si znova postavily nemocnici a vzájemně se obvazovaly. Využila jsem tedy jejich zájmu a s některými jsme se naučily vázat tzv.,, hoblíku“.

V řízené činnosti jsme ve skupinách kreslili oheň, společně jsme pozorovali oheň ve sklenici, barvu jeho plamene, a pak měly znázornit, jak se rozšířil oheň z říkadla Sirky, které jsem jim zopakovala . Kreslily velké plameny a někteří samovolně začaly přikreslovat hasiče, jak hasí. Velmi se mi líbilo, že nechtěly, aby vše shořelo. Při té příležitosti jsme si zopakovali telefonní číslo na hasiče. Někteří se ho pokoušeli na výkres dopsat.

Zahráli jsme si na hasiče. Zavolali jsme na číslo 150, ohlásili jsme požár a pak jsme se zapojili jako hasičské auto a přijeli jsme k požáru, což byly naše výkresy rozložené na zemi. Potom pomocí foukacích fixů jsme oheň hasili.

Tato činnost pro děti byla nejen zábavná a plná emočních situací, ale dosáhli jsme záměru - naučit se říkadlo, pomoci kamarádovi v nouzi, naučit se zacházet z obvazem a samozřejmě jak reagovat, když se dostaneme do nebezpečné situace.

Čtvrtek

Doposud jsme si ukazovali, že oheň je zlý pán. Ale za jakých okolností je oheň dobrým sluhou? Kdy nám lidem pomáhá? Vyprávěli jsme si, proč lidé potřebují oheň, před čím nás chrání.

Znova jsme si sedli k našemu ohníčku a hrou na tělo jsme si zopakovali říkadlo: „*Oheň pálí, pozor dám, na zápalky nesahám.*“ Vysvětlili jsme si, proč je důležité, aby oheň rozdělávali vždy dospělí a kde oheň smíme rozdělávat. Takto jsme se dostali k prázdninám, stanování, ke kterému neodmyslitelně patří ohýnek. A tak se dětí ptám, co všechno můžeme na ohni péct, vařit, co se dá při ohni dělat. „Děti vzpomínaly na své zážitky, když tábořily, nebo seděly doma večer u ohně s rodiči. Vzpomínky jsme oživilí společným zpěvem s doprovodem kytary. Naučila jsem je na zapamatování jednoduchou písničku Ohníček.

Po krátké rozcvičce jsem dala dětem úkol, při němž měly na dvou obrazech hledat rozdíly mezi znázorněnými situacemi. Jeden vystihoval situaci, kdy maminka žehlí a chlapec si nevhodně hraje s elektrickou šňůrou od žehličky, zásuvkou od

elektriky a zápalkami. Na druhém obraze za stejné situace si chlapec hraje opodál žehličího prkna se svými hračkami a zápalky jsou uloženy na polici z dosahu dětí. Potěšilo mě, s jakou samozřejmostí a jak výstižnými výrazy hodnotily dané situace.

Pátek

Vyrazili jsme do blízkého okolí, kde jsme si společně udělali opravdový oheň na veřejném ohništi u rybníka. Zapojili jsme rodiče, kteří nám přinesli našťípané dříví a každému dítěti přibalili do batůžku malé brambory. Říkali jsme si, proč je toto místo bezpečné. Než se brambory upekly, hráli jsme drobné hry. Zaspívali jsme si písničku Ohníček a samozřejmě i jiné, podle zájmu. Pro děti nebylo tak důležité jídlo, jako to, co prožily. Některé z nich ještě nezažily táborák.

PRVNÍ POMOC

Cíl:

- Osvojení si dovedností první pomoci
- Vytváření povědomí o částech lidského těla
- Vytváření prosociálních postojů k druhému (pomoc v nouzi)

Očekávané výstupy:

- Učit se poznávat části lidského těla
- Umět dát první pomoc
- Zavolat dospělého – zhodnotit situaci
- Umět vytočit číslo záchranné služby

Vzdělávací nabídka:

- Hry na záchranáře
- Přenášení raněného na krátkou vzdálenost
- Hra na tělo: Hlava, ramena, kolena
- Ochutnávka zeleniny a ovoce

Při vycházce jsme zamířili na posečenou louku se záměrem zahrát si na záchranáře. Vytvořili jsme si simulovanou situaci, jak pomoci kamarádovi, který má vyvrtnutý kotník. Ve dvojicích se děti učily spojit ruce do sedačky. Zraněného předváděl ten nejdrobnější chlapec, kterého kousíček přenesli. Pro zpestření jsem

zařadila hru na tělo Hlava,ramena..., při které si děti ukazují na jmenovanou část svého těla .

Získané malé základy první pomoci si děti mohou dále rozšiřovat na prvním stupni ZŠ, kde vedu kroužek zdravovědy již od prvního ročníku. Každoročně se účastníme oblastní soutěže družstev mladých zdravotníků a zatím jsme sklízeli úspěchy, mnohdy překvapivé (2.a3.místo v kategorii nejmladších účastníků I.stupně ZŠ).

V našem kroužku se učíme nejen předcházení úrazům a zvládnutí první pomoci, ale i zdravému životnímu stylu a zdravé výživě. Vedu děti ke sportovním aktivitám, k otužování, ke zdravé výživě, která chrání organismus před nemocemi, posiluje imunitu a zdravý vývoj organismu. Z přinesených potravin (ovoce, zelenina) vyrábíme společně saláty a pak ochutnáváme. Několikrát se děti pochlubily, že si takový salát udělaly doma za pomoci rodičů.

3. 5 Předcházení násilí

Statistiky uvádějí, že jedno z nebezpečí, které dětem v předškolním věku hrozí, je vzájemné ubližování. Proto jsem zvolila pohádku „O neposlušných kůzlátkách“. V ní se děti setkávají s nebezpečím založeným na neposlušnosti, na vzájemné neschopnosti domluvit se a používáním hrubého násilí vůči druhému, když si chce každý prosadit svůj názor. Pohádka též vykresluje nebezpečí založené na podvodném chování. V celém týdenním bloku jsme s pohádkou pracovali, dramatizovali ji, rozebírali a ztvárňovali jednotlivé postavy.

TB: Půjdeme spolu do pohádky, aneb jak nám mohou pohádky pomoci

Cíl:

- Vytvářet kladné emoce – dopad na chování a jednání
- Osvojovat a dodržovat pravidlo slušného chování a mezilidské komunikace
- Rozvíjet cit pro empatii
- Rozvíjet individuální vyjadřovací schopnosti
- Rozšiřovat slovní zásobu
- Vytvářet vlastní dramatickou improvizaci na dané téma

- Podněcovat k tvořivé aktivitě
- Domýšlet příběhy jednání

Očekávané výstupy:

- Učí se ovládat své emoce
- Umí se omluvit vhodnou formou
- Snaží se předcházet konfliktům a hledá řešení

Nabídka činností:

- Poslech pohádky Neposlušná kůzlata
- Vyprávění pohádky
- Dramatizace pohádky – hra na divadlo
- Reprodukce obsahu textu
- Hodnocení postav a určení jejich vzájemného vztahu, jejich jednání
- Hodnocení jejich jednání
- Domýšlení jiných situací, které by mohly vzniknout při jejich neposlušnosti a nevhodné komunikaci
- Charakterizace postav
- Vyjadřování svých postojů k příběhu, postavám – co se líbí
- co se nelíbí
- Hry s maňásky

V průběhu činnosti jsem pozorovala:

- způsoby a reakce dětí (zadávání úkolů...)
- aktivitu a postřeh vlastního tvůrčího projevu
- akceptování nápadu druhého
- komunikaci a spolupráci
- vzájemnou pomoc
- píli, postoj k zadanému úkolu - chtít jej dokončit

Pondělí

Při sezení v kruhu se ptám: „Jaká zvířátka doma máte? Kdo se o ně stará?“

Děti živě diskutovaly o zvířatech, která doma mají a každý chtěl sdělit svůj zážitek s domácím zvířátkem(kočkou, psem, králíčkem...).

Ukázala jsem fotografii kozy, ovce.,,Taková zvířátka jste někde viděli?“ptala jsem se.

Martin: „Já s mamkou jsme viděli už i jehňata i kůzlata. Dokonce malé daňky.“

Společně jsme zavzpomínali na večerníček Pohádky ovčí babičky.

Ptám se: „Před kým se musely ovečky mít na pozoru?“ Děti, odpovídaly:„Před vlkem.“

„Co musely ovečky dělat před vlkem?“ „Schovávat se,“věděli všichni.

Zahráli jsem si hru: **Ovečky a vlk**

Pak jsme se protáhli jako vlci při ranním cvičení (střídali jsme rychlý a pomalý běh, běh potichu, po špičkách, číhali jsme, chůze po čtyřech, skákali...).

Po svačině si děti lehly na koberec a já jsem jim četla pohádku O neposlušných kůzlatech.

Po četbě jsme se posadili a kladla jsem jim otázky:

„Pamatujete si děti, jaká byla koza? Co měla na hlavě? Děti:„Rohy.“ Předvedli jsme si rohy. Následovaly otázky typu: Kolik měla kůzlat? Kam koza musela odejít? Co nařizovala kůzlatům? Kdo se přiblížil k vrátkům? Jak žadonil vlk? Zahráli jsme si žadonícího vlka.

„Uvěřila kůzlata vlkovi? „Ne,“ křičeli všichni. „A proč?“ „Vlk měl hrubý hlas.“

„Kam odběhl vlk?“ „K brusiči“ „Potom už kůzlata uvěřila?“ „Ne“

A znova jsme si přeříkali jemnějším hlasem žadonícího vlka.

„Kam se opět vlk vrátil, když mu kůzlata neotevřela? Měl vlk opravdu tenký hlásek?“ Děti se rozdělily na dvě skupiny: jedny tvrdily, že ano, druhé ne.

Namítla jsem:„Myslím, že teď měl vlk mnohem tenčí hlásek než na začátku.“ Znova jsme si vyzkoušeli tenčí hlas vlka.

„Když se vrátil po třetí, věřila všechna kůzlátka, že za vrátky mluví jejich maminka?“ „Nééé, dohadovala se,“vykřikovaly děti.

„Jak se kůzlátka dohadovala? Pojdme je napodobit.“ V tu chvíli Patrik s Tomášem začali do sebe vrážet a bylo by se přidalo dalších pár kluků, kdybych nezasáhla.

„K čemu to vedlo? Čeho dosáhla kůzlata, když se tak prala?“ „Rozbila domeček“

„Co myslíte, děti, byly to malé rány?“ „Néééé.“

„To muselo asi bolet,“namítám. „Tím se vystavila kůzlátka nebezpečí. Jakému?“

„Rozbila si domeček a vlk je mohl sežrat,“dobře věděly děti. „Co všechno mohla rozbít v domečku?“ Děti jmenovaly okna, střechu, stůl, hrnky a další.

„Když se prala, tak do sebe strkala, mohla si ublížit. A jak?“ „Rozpárat břicho, zlomit si nožičku, vypíchnout si rohem oko, udělala si modřiny a boule,“ vyjadřovaly se děti jeden přes druhého.

„Co když některé z nich bylo menší, slabší, neumělo se prát, nemělo sílu, ale schytilo plno ran. Jak mu asi bylo? A co všechno ho bolelo? Určitě mu to bylo líto, bolelo ho srdíčko z toho, že mu tolik ubližují. A to se někdy stane i nám, že nám je moc líto, bolí nás srdíčko, když nám někdo ublíží. Děti, poradíme kůzlatům, jak by se měla jinak zachovat?“

„Poradíte, jak by to měla udělat, aby nebyly žádné boule ani rozbité věci?“

Děti navrhovaly, že se měla domluvit, nestrkat se, nekřičet, nebouchat do sebe, ale hrát si spolu, povídat si, zpívat. Zkusili jsme si to.

Následovala improvizace, při níž jsem měla roli jednoho kůzlete. Vzala jsem si k sobě ještě tři kůzlata, nasadili jsme si čepice kůzlat a ostatní dělali vlka. Říkali: „Kůzlátka, kůzlátka, rozmilá děťátka... My jsme se začali dohadovat, zda je to naše maminka, nebo není.

Říkám: „Tak se pojdme dohodnout, já jsem nejstarší z vás a tvrdím, že to není hlas naší maminky. Poslechnete mě?“ Kůzlátka váhala (ted' nebylo po jejich). „Měla byste mě poslechnout, já jsem z vás nejzkušenější.“ Ostatní kůzlata po chvíli souhlasila, že mě jako starší poslechnou. Nakonec jsme to uzavřeli tím, že je dobré se dohodnout a poslechnout staršího, zkušenějšího.

A naladila jsem je na zítra, že budeme hrát opravdové divadlo.

Úterý

Při raním cvičení jsme se začarovali do vlka a kůzlat.

Hráli jsme hru **Na vlka a kůzlata**.

Pohybový obsah: poskoky, běh

Záměrem jsou pružné poskoky, orientace v prostoru, pohotovost, rychlost

Popis hry: děti „kůzlata“ stojí ve volném rozptylu po herně. V jedné části herny jsem rozložila obruče (skryše). Vybrala jsem dítě, které představuje maminku kozu (čepec kozy) a říká: „Kůzlátka, děťátka, já už jdu za vrátka!“ A odejde stranou. Kůzlátka poskakovala, skotačila, pobíhala. Mezi ně vběhlo další určené dítě v úloze vlka (čepec vlka na hlavě). Zadupal, zabouchal na tamburínu a kůzlata volala: „Schovějme se!“ A utíkala se schovat do obručí. Koho vlk chytil, udělal dřepy a máma koza ho vysvobodila pohlazením.

Pravidla: Hru jsme opakovali několikrát, aby se děti vystřídaly v rolích.

Děti, které překročily obruče a byly uvnitř, nemohly být chyceny.

Po hře jsme si sedli a reprodukovali jsme text z předešlého dne. Pantomimicky jsme předváděli chůzi vlka, kůzlat a kozy. Četla jsem příběh znovu a děti doplňovaly zvuky, slova postav.

Po svačině jsme si postavili na stole kulisy na divadlo a židličky sestavené do půlkruhu jako hlediště. Určené děti měly dřevěné figurky, se kterými ztvárňovaly své role. My ostatní jsme si sedli a dělali jsme diváky. Při tom jsme si řekli, jak se chováme v opravdovém divadle – nepovídáme si v době představení s kamarádem, ničím nešustíme a odměňujeme herce potleskem. Začátek představení ohlásilo cinkání zvonečku. Po potlesku se děti v rolích vystřídaly.

Náhodou při potyčkách kůzlat odpadla ouška kůzlátek a toho jsem využila při následném sezení v kruhu.

„Děti, proč myslíte, že ouška odpadla?“ Děti: „Pěť'a s nimi moc mlátil o stůl.“ „Toho jsem si taky všimla, on byl velmi zaujat hrou, vid', Petře? A co s tím teď uděláme?“

Děti: „Musíme je přilepit.“

„Souhlasím, ale my nemáme speciální lepidlo, které by bylo třeba použít.“ Martin se ozývá: „Já to vezmu tatškovi, už nám spravil autíčko, tak i tohle nám spraví.“

Ptám se Petra: „A co ty, Peťo, navrhuješ?“ „Já nevím,“ odpovídá. „Spravíme to spolu, nebo raději opravíte s tatínkem doma?“ Petr se rozhodl svěřit opravu tatínkovi.

Dál jsme rozvinuli rozhovor. „Představte si, kdybyste vy byli ten kozlík s utrženým ouškem? Bolelo by vás to?“ „Ano,“ sdílely děti.

„Kdo z vás měl nějakou bolest? A jak jste k ní přišly?“

Řada dětí důvěrně sdělovala své pocity z neshod se sourozencem, kamarádem. Brácha mě bije, Kristýnka (sestra) mě plácá, Patrik mi přejel prsty autem, Tomáš mě štípl.

„Je nám pak spolu hezky, když si vzájemně ubližujeme?“ „Není.“

„A co by nám mohlo pomoci, aby nám spolu bylo hezky?“

Děti dobře věděly, že je lepší domluvit se, nekřičet na sebe, nebít se, nekopat, nevrážet do sebe. Já jsem je ještě navedla na důležitost umět se omluvit.

Vzala jsem autíčko a přizvala jsem Honzu. „Oba si chceme s tímhle autíčkem teď hrát,“ navodila jsem situaci. Začala jsem se s ním o autíčko přetahovat. V tu chvíli se

některé děti postavily za Honzu a pomáhaly mu v přetahování se mnou, zřejmě cítily moji převahu.

Ptala jsem se: „Je to hezké, když se s Honzou přetahujeme a křičíme u toho?“ „Né“ „A co tedy navrhuje?“ Děti uváděly střídat se o auto, měnit se, nebo si vzít jiné autíčko.

„A co když ho oba chceme mít první? Co teď? Myslíte, že by nám pomohlo rozpočítadlo? A znáte Kámen, nůžky, papír?“ Rozdělili jsme se do dvojic a všichni jsme si je zkusili.

Pochválila jsem je a vyzkoušeli jsme si danou situaci znova. Tentokrát jsme se na návrh dětí dohodli pomocí rozpočítadla. Vyhrála jsem já a s Honzou jsme se dohodli, že objedu hernu kolem dokola a pak se vystřídáme.

„Tak co, děti, vyřešili jsme situaci?“ Děti pokyvovaly hlavami.

Zhodnotili jsme, že se oba cítíme hezky, když se nehádáme a nepřetahujeme se. Obměna byla s panenkou. Panenku si šla půjčit Lucka a Kristýna. My jsme sledovali, jestli se děvčata dohodnou. Obě si dávala na tom záležet, velice pěkně se domlouvala. Děti, aniž bych je vyzvala, jim zatleskaly.

„Proč jste tleskaly?“ ptám se.

Děti: „Ony se nehádaly, Lucka řekla, že si zatím vezme medvídka a postaví domeček pro panenku.“

„Vidíte, děti, jací jsme kamarádi, a jak jsme spokojení, když se umíme pěkně domluvit.“ Tak jsme si na závěr zazpívali písničku „*Kamarád, kamarád, to je ten, koho mám rád. Usměje se, poradí, po vlasech mě pohladí...*“, kterou jsme zpestřili chůzí po kruhu a vzájemným podáváním ruky.

Středa

Při ranních hrách jsme si zahráli hru Na vlka a kůzlata. Po svačině jsme si postavili domeček z velkých molitanových kostek. Udělali jsme si imaginární les a cestičku. Chyběly nám postavy kůzlat.

Úkol: Maňásek z papírového pytlíku

Mým záměrem bylo rozvíjet výtvarné zobrazovací schopnosti, spolupráci, zvládnout jednoduchý pracovní postup podle návodu.

Měla jsem připravené sáčky, vystříhané části hlav kůzlat (oči, uši, rohy). Části děti nalepily na pytlík a domalovaly nos a pusy. A maňásek byl hotov.

Obr. č. 11: Maňásek z pytlíku.

Pak jsme si znovu zdramatizovali pohádku, ale už s tím, že kůzlata se umí domluvit a vlk je nepřelstí. Já jsem hrála vlka. Děti se do role silně vžily, snažily se do sebe nevrážet. Nejen, že se snažily mezi sebou domluvit, ale spojily své síly proti vlkovi. V roli vlka mě pak vystřídal Matěj.

Obr. č. 12: Dramatizace pohádky.

V kruhu jsme pak na závěr zhodnotili naši hru. Všem dětem se velmi líbila. Vyvodili jsme si z ní pravidlo, že se můžeme škádlit, zápolit jako kůzlata, ale jen do té doby, než se někdo ohradí, že je mu to nepříjemné, že ho něco zabořelo a projeví přání ve hře nepokračovat.

Mým záměrem realizace tohoto bloku bylo, aby se děti učily vnímat emoce, potřeby druhých a zároveň poznávaly hranice svého jednání, aby nenechaly ubližovat sobě ani druhým.

3. 6 Dotazníkové šetření

3. 6. 1 Výzkumné hypotézy

Na základě některých obecně rozšířených faktů a prostudované literatury jsem si stanovila pro dotazníkové šetření tři výzkumné hypotézy. Tyto hypotézy nespostihují celkový obsah problematiky dětské úrazovosti, ale jsou zaměřeny spíše na jednotlivé prvky, které ji tvoří. Tyto hypotézy jsou:

1. Díky obecně rošířenému faktu, že chlapci riskují více než děvčata, lze předpokládat, že také bývají mnohem častěji zraněni.
2. Se zvyšující se informovaností rodičů v posledních letech lze předpokládat, že použití preventivních ochranných prostředků v domácnosti je stále častější.
3. Ze statistik vyplývá, že k největší úrazovosti dětí dochází při autonehodách, a proto předpokládám, že rodiče budou stoprocentně využívat autosedačky, aby předešli zranění dítěte při autonehodě.

Výzkum byl proveden v listopadu 2008 a zúčastnilo se ho celkem 62 respondentů – otců a matek z českobudějovického okresu ve věku od 25 do 43 let, kteří mají děti předškolního a školního věku. Výsledek dotazníkové ankety uvádím jako výčet jednotlivých otázek a jejich vyhodnocení. U některých otázek jsou uvedeny příslušné grafy, které pomohou k lepší orientaci a zobrazení výsledků.

3. 6. 2 Vyhodnocení ankety

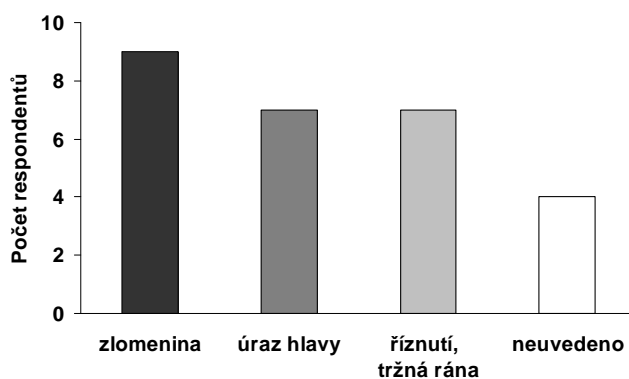
1.) Bývá vaše dítě často zraněné?

- 93,5 % odpovědělo, že jejich dítě nebývá často zraněné
- zbylých 6,5% respondentů neodpovědělo na otázku

2.) Utrpělo vaše dítě (děti) někdy vážné zranění? (= zranění kdy, bylo potřeba chirurgického zákroku). Pokud Ano v jakém to bylo věku? Jakého pohlaví bylo toto dítě? Jaký to byl typ úrazu?

- 27 respondentů odpovědělo **ano**
- 35 odpovědělo **ne**

Respondenti, kteří odpověděli ano, uvedli jako nejčastější typ zranění zlomeninu horní končetiny, celkem 9 případů, jak je vidět z Grafu č. 12. Úraz hlavy a říznutí či tržná rána byly druhé v pořadí, každý typ po sedmi případech. Zbytek dotázaných (4) neuvedl konkrétní typ zranění.

Graf č. 12: Četnost jednotlivých druhů úrazů mezi celkem 27 respondenty, kteří odpověděli, že jejich dítě někdy utrpělo vážné zranění.

3.) Jak se vaše dítě zranilo?

- 37% - pád
- 3% - říznutí
- 23% - bouchnutí
- zbylých 37% respondentů neposkytlo odpověď.

4.) Podnikli jste nějaké kroky, abyste snížili rizika úrazů dítěte na minimum?

Pokud ano, jaké?

- 68% - ano
- 29% - ne
- zbylá 3% respondentů neposkytla odpověď.

Na otázku, jaké kroky rodiče podnikli, aby riziko úrazu snížili na minimum, 8 respondentů odpovědělo, že si o možných nebezpečích s dětmi promluvili. 27 respondentů učinilo praktická ochranná opatření. Mezi nejčastější patřilo použití helmy a chráničů, umístění nebezpečných věcí z dosahu dětí nebo byly použity praktické prostředky v domácnosti jako zaoblené rohy, zábrany u schodů nebo třeba i bezpečné hračky. Rodiče zde zahrnuli také používání autosedaček.

5.) Používáte doma na rizikových místech nějaké ochranné prvky (např. zaoblené či molitanem chráněné rohy, zábrana před schody v domě, bezpečné hračky, protiskluzová podlaha aj.)?

- 61% - ano
- 39% - ne

6.) Máte čisticí prostředky a jiné chemikálie na bezpečných místech?

- 85% - ano
- 15% - ne

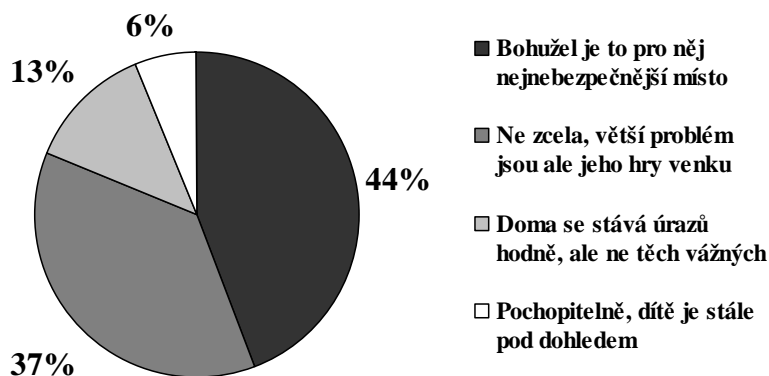
7.) Máte léky na bezpečných místech?

- 89% - ano
- 11% - ne

8.) Stává se vašemu dítěti (dětem) více úrazů venku či doma?

- 49 respondentů odpovědělo **venku**
- 13 respondentů odpovědělo **doma**

Tento údaj je poměrně zajímavý. Na základě mého výzkumu odpovědělo 79% respondentů, že úrazy se jejich dětem stávají venku. Na druhé straně, v internetové anketě, která probíhá na portálu www.detstvibezurazu.cz a kde veřejnost odpovídá na otázku „Je pro předškolní dítě domov bezpečný?“, se téměř 50% lidí shoduje na tom, že domov je pro děti nejnebezpečnější místo. Z toho usuzuji, že se jejich dětem stávají úrazy ve většině doma (viz Graf č. 13).

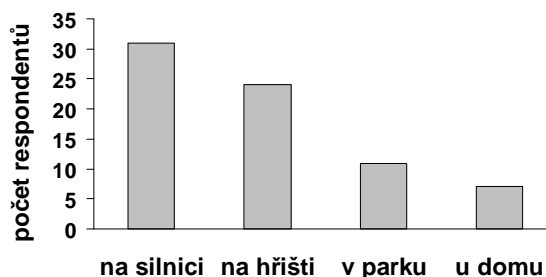
Graf č. 13: Průběžný výsledek ankety na portálu www.detstvibezurazu.cz, kde veřejnost odpovídá na 4 otázky uvedené v legendě ke grafu (n = 149).

Je ovšem potřeba rozlišit, zda se jednalo o děti předškolního či školního věku, nebo dokonce dospívající děti. Jak uvádí publikace vydaná společností Podaná ruka,

více než polovina všech úrazů dětí předškolního věku se stane doma. Naproti tomu, děti školního věku či dospívající utrpí zranění nejčastěji venku (Frišová et al., 2006).

9.) Pokud venku, kde?

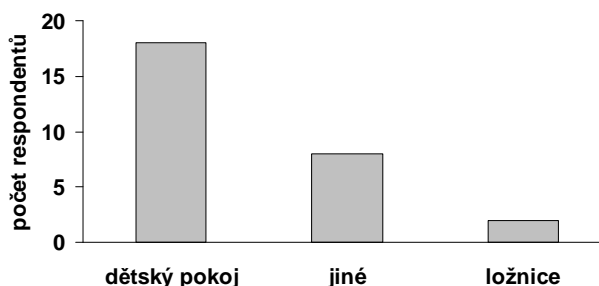
Pro tuto a následující otázku neuvádím procentuální zastoupení odpovědí, protože někteří respondenti označili více možných odpovědí. Jak je vidět z Grafu č. 14, k největšímu počtu zranění dochází na silnici (31 případů) a na hřišti (24 případů). Méně úrazů se pak stává v parcích (11) a u domu (7).

Graf č. 14: Četnost míst vně domu či bytu, kde dochází dle odpovědí respondentů nejčastěji ke zranění dětí.

10.) Pokud doma, kde?

Ve většině případů respondenti uvedli, že k úrazům dochází venku a nikoli doma. Ovšem pokud ano, tak nejčastěji v dětském pokoji, jak je vidět z Grafu 15. Je zajímavé, že v celkem rizikových místnostech, jako jsou kuchyně (plamen sporáku, horké tekutiny v hrncích, nože atd.), či koupelna (mokrý podlaha,...), nedocházelo k úrazům. K jiným místům v domě, které respondenti často označili, může patřit chodba, dílna či komora.

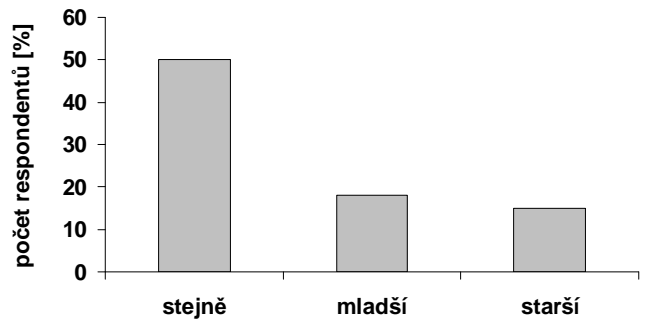

Graf č. 15: Četnost míst v domě či bytě, kde dochází dle odpovědí respondentů nejčastěji ke zranění dětí.

11.) Máte-li více dětí, které z nich mívá více úrazů?

Celá polovina respondentů s větším počtem dětí než 1 odpověděla, že četnost úrazů u staršího (starších) dítěte je stejná jako u mladšího (viz Graf č. 16). Z dotazníku také vyplynulo, že o něco více úrazů se přihodilo mladšímu dítěti. Tato otázka byla položena za účelem zjištění, zda se rodiče, kteří mají více dětí, poučí z úrazů prvního dítěte natolik, že zajistí větší bezpečnost v domácnosti u dalšího dítěte. Výsledky mohou napovídat, že většina rodičů se nepoučila a úrazovost je u

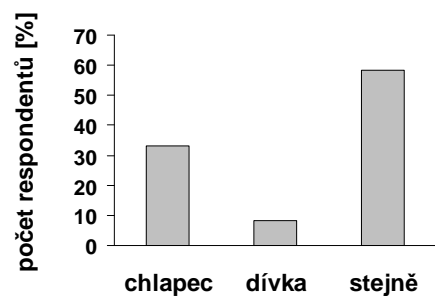
všech dětí stejná, ba dokonce u mladších vyšší. Nicméně, 93,5% dotázaných odpovědělo, že jejich děti nemívají často zranění (viz otázka č. 1), a 56,5% odpovědělo, že jejich děti nikdy neutrpěly vážné zranění. Zdá se tedy, že respondenti, kteří odpověděli, že u všech dětí je úrazovost stejná tím vlastně mysleli, že úrazovost je u všech dětí nulová a tím pádem stejná.

Graf č. 16: Procentuální zastoupení odpovědí odhalujících, zda se více úrazů stává mladšímu či staršímu dítěti (n = 51).

12.) Máte-li více dětí různého pohlaví, které z nich mívá více úrazů?

33,3% dotázaných odpovědělo, že častěji mívají zranění chlapci, ale pouze v 8,3 procentech případů bývaly častěji zraněny dívky. Překvapivě až v 58,3% případů bylo uvedeno, že děti obou pohlaví mívají stejný počet úrazů (Graf č. 17).

Graf č. 17: Procentuální zastoupení odpovědí odhalujících, zda se více úrazů stává chlapci, dívce či oběma stejně (n = 36).

13.) Chtěli byste něco vy osobně změnit ve vašem okolí tak, aby se snížila úrazovost dětí?

Slovně vyjádřené odpovědi na tuto otázku poskytly zajímavé a velice různorodé pohledy. Vysoký počet dotázaných by rád vyřešil otázku bezpečnosti silničního provozu v blízkosti častého pohybu dětí. Přáli by si například dosáhnout snížení rychlosti aut projíždějících v blízkosti domů nebo zajistit vyšší bezpečnost na přechodech pro chodce (třeba zlepšením osvětlení na přechodu). Většina dotázaných však poukazovala na nutnost mít větší počet bezpečných dětských hřišť. Přestože se situace v posledních letech, alespoň v Českých Budějovicích, výrazně zlepšila, považují respondenti za nutné stále této potřebě věnovat značné úsilí.

K různorodosti odpovědí přispěly názory respondentů, kteří by si přáli například větší prevenci a edukaci v oblasti rizik důsledků úrazů, lepší policejní

dohled v okolí či lepší dohled na děti v družině a lépe upravené chodníky v zimě. Podle některých je také nutné omezit volné pobíhání psů, či množství odpadu povalujícího se na ulicích.

Na druhé straně, určitý počet dotázaných (4 ze 62 respondentů) nepovažoval za nutné cokoli ve svém okolí měnit.

14.) Jaký je váš názor na užívání autosedaček v autě?

Všichni respondenti se shodli na tom, že je naprosto nutné užívat při jízdě autem s dětmi autosedačky. Nehledě na to, že je užití autosedačky stanoveno zákonem, rodiče si jistě sami dobře uvědomují, že použití dětské autosedačky je výrazným činitelem zachraňujícím životy dětí.

15.) Uvazujete vaše dítě do autosedačky?

V korespondenci s předchozí otázkou, naprostá většina respondentů odpověděla, že své dítě uvazují do autosedačky. Přesto, asi 79% dotázaných uvazuje své děti do autosedaček pouze na delší vzdálenosti a pouhých 6% uvedlo, že své děti uvazují na většinu cest autem. Žádný z dotázaných ale neuvedl, že používá autosedačku naprosto vždy. Překvapivá je také odpověď jedné respondentky, která sice napsala, že autosedačky „jsou nutné“, ale uvedla, že své děti do nich nikdy neuvazuje.

3. 6. 3 Ověření pravdivosti hypotéz

Hypotéza 1

Díky obecně rošířenému faktu, že chlapci riskují více než děvčata, lze předpokládat, že také bývají mnohem častěji zraněni.

Tato hypotéza se nepotvrdila. I když 33,3% respondentů uvedlo, že bývají častěji zraněni chlapci a pouhých 8,3%, že dívky, zbylá většina – 58,3% jich odpovědělo, že děti obou pohlaví trpí úrazy stejně často (viz Graf č. 17). Toto zjištění bylo, alespoň pro mne, velice překvapivé. Zkoumala jsem, zda někteří respondenti neoznámili nesprávně v otázce č. 12 odpověď za c) „stejně“, ačkoli mají děti stejného pohlaví, či jen jedno dítě. K tomu ale nedošlo a proto daný výsledek nepokládám za nesprávný. Pro lepší objasnění by ovšem bylo potřeba mnohem rozsáhlejšího statistického průzkumu, který by s větší jistotou prokázal daný předpoklad.

Hypotéza 2

Se zvyšující se informovaností rodičů v posledních letech lze předpokládat, že použití preventivních ochranných prostředků v domácnosti je stále častější.

Tato hypotéza se potvrdila. Většina rodičů odpověděla kladně na otázky týkající se preventivních opatření v domácnosti, která vedou ke sníženému riziku úrazů. Respondenti – rodiče v 68% a v 61% případů (otázka č. 4 a 5) uvedli, že podnikli určité kroky, aby snížili riziko úrazu na minimum. Využili k tomu jednak praktických opatření v domácnosti, jako jsou zaoblené rohy či zábrany u schodů. Rodiče také dbají, aby jejich děti používali při sportu chrániče a helmu a při jízdě autem byly připoutány v autosedačce. Kromě toho, někteří rodiče uvedli, že si s dětmi o možném riziku promluví, poučují je ústně.

Přes 80% respondentů (85 a 89%, otázky 6 a 7) také pečlivě dbá na uchovávání léků a chemikálií mimo dosah dětí ve vysoko položené skřínce.

Na rozdíl od běžně dostupných statistik (Frišová et al., 2006; www.detstvibezurazu.cz), které uvádějí že většina úrazů dětí předškolního věku se odehraje doma, respondenti odpověděli ve velké většině, že k úrazu jejich dítěte došlo venku, nikoli doma. To může být specifický rys pro skupinu danou skupinu respondentů. Jak již bylo zmíněno výše, obecně platí, že k nejvíce úrazům dětí předškolního věku dojde doma. Jak děti postupně dospívají a osamostatňují se, dochází naopak jejich úrazovost nejvyšší venku.

Zvýšená informovanost rodičů a následná prevence zřejmě vedou k tomu, že úrazů dětí opravdu ubývá, neboť 93,5% dotázaných uvedlo, že jejich děti nebyvají často zraněné a 56,5% uvedlo, že jejich děti nikdy neutrpěly vážné zranění (viz otázka č. 1 a 2).

Hypotéza 3

Ze statistik vyplývá, že k největší úrazovosti dětí dochází při autonehodách, a proto předpokládám, že rodiče budou stoprocentně využívat autosedačky, aby předešli zranění dítěte při autonehodě.

Výsledky dotazníkového šetření poskytly v této záležitosti zajímavé výsledky. Všichni respondenti bez výhrady si uvědomují nutnost používání dětských autosedaček a souhlasí s jejich užíváním. Nicméně, asi 79% jich uvazuje své dítě do autosedačky jen na delší vzdálenosti a pouze 6% odpovědělo, že uvazují děti na většinu cest autem. Nikdo z dotázaných nevedl, že používá autosedačku vždy.

Je pravděpodobné, že se to stává proto, že uvázat dítě do autosedačky vyžaduje trochu více času a tak si rodiče „dají tu práci“ pouze na delší vzdálenosti, kdy se to „vyplatí“. Je ovšem nesmírně důležité si uvědomit, že autonehoda se může stát i při pětiminutové jízdě přes město. Je nesmírně důležité, aby rodiče v této činnosti neviděli ztrátu trochy času, ale uvědomili si, že tou trochou času mohou dítěti zachránit život.

4. ZÁVĚR

Ze statistik, z každodenního života kolem sebe i z vlastní zkušenosti vidíme, že dětské úrazy jsou reálným a rozšířeným problémem. Zejména v České republice je tento problém vážný a je potřeba mu věnovat zvýšenou pozornost i přes pokrok v posledních letech.

Statistické vyhodnocování je jistě velice užitečné a bude dobré mu nadále věnovat pozornost. Je dobré, že se tímto úkolem zabývá například Ministerstvo zdravotnictví ČR či Ústav zdravotních informací a statistiky ČR. Díky tomu je možné zpětně analyzovat výsledky jichž bylo dosaženo v oblasti prevence dětských úrazů. Bude také jistě potřeba, aby se dílčí statistiky spojovaly do větších celků a tak mohly být zpřístupněny ucelené informace o úrazovosti a úmrtnosti dětí v ČR.

Dětské úrazy jistě nejsou příjemným zážitkem ani pro děti, ani pro rodiče. Kromě fyzické nebo také psychické újmy dítěte jsou s nimi spojeny nesmírné finanční náklady vynaložené na léčbu. V případech, kdy je zdraví dítěte trvale poškozeno či když dítě dokonce zemře, ztrácí navíc společnost hodnoty, které mohl takový člověk za svého života vytvořit.

Práce spojená s dětskými úrazy se mě osobně dotýká, poněvadž mé vlastní dětství a dětství mých blízkých rozhodně nebylo bez úrazů. Přivítala jsem proto možnost zpracovat toto téma jako svou bakalářskou práci. Podařilo se mi dosáhnout cíle a zrealizovat pro děti v MŠ vzdělávací projekt „Dětství bez úrazu“ zaměřený na výchovu dětí k větší opatrnosti a zvýšené sebekontrolě při rizikových činnostech. Je totiž vždy lepší úrazu předejít, než odstraňovat jeho následky.

S dětmi se mi podařilo uskutečnit tři tematické okruhy: Oheň, Dopravní výchova a Předcházení násilí. V rámci těchto okruhů jsem se snažila děti naučit opatrnosti a předvídavosti, které jsou potřeba k předcházení úrazů. Mým cílem přitom bylo, aby došlo ke zvnitřnění hodnot, aby tak děti samy pochopily, že chovat se bezpečně a ohleduplně je pro jejich vlastní dobro. Snažila jsem se, aby tento vzdělávací program byl pro děti zábavný. Ačkoli tento projekt probíhal pouze krátce (asi týden pro každý okruh), pozorovala jsem u dětí kladnou odezvu. Děti pochopily, proč jsou pro ně předkládané hodnoty prospěšné. Nicméně, práce při výchově dětí musí být soustavná a trvá roky, proto rodiče mají hlavní úlohu pomáhat dětem si tyto hodnoty zvnitřnit.

Součástí praktické části bylo také dotazníkové šetření, které přineslo některé zajímavé poznatky. Je patrné, že díky zvýšené informovanosti rodiče více používají preventivní ochranná opatření, aby snížili úrazovost svých dětí a podle ankety se jim to zřejmě daří. Nicméně, rodiče mají značné rezervy co se týče používání dětských autosedaček. Ještě stále jejich užívání značně zanedbávají.

Předkládaná práce a literatura, kterou jsem k jejímu sepsání prostudovala mi přinesly cenné a ucelené poznatky o úrazovosti dětí v ČR. Zároveň jsem si uvědomila, jak velice je důležité úrazům v co největší míře předcházet. Naprostá většina z nich je preventabilní a dochází k nim zbytečně. Doufám, že jsem alespoň malým dílem přispěla k obohacení poznatků o možnostech preventivní výchovy.

5. PRAMENY

Literatura

- Dvořák, J.:** Slabikář slušného chování. Svojtka, Praha, 2001. ISBN 80-7237-553-9.
- Frišová, L., Coufalová, L., Soukupová, K., Kostner, R., Blažek, J.:** Úrazy dětí. Vzdělávací institut ochrany dětí. Praha, 2006. ISBN 80-86991-72-5.
- Gálová R.** Bezpečný domov pro dítě. ERA, 2007 ISBN 978-80-7366-096-3.
- Hořín, J.:** Nehody dětí v silničním provozu v České republice, Ministerstvo vnitra ČR. 2002
- Hrstková, H., Šebánek, J.:** Významné jedovaté rostliny v našem okolí. Brno, 2002. ISBN 80-7013-353-8.
- Hon, K-L., El, Leung, T-F., Chan, S., J., Cheung, K-L., Ng, P-Ch.:** Indoor versus outdoor childhood submersion injury in a densely populated city. 2008. *Acta Paediatrica*. 97, pp. 1261–1264.
- Julíčková –Krestovská, Z. a kol.:** Pohybové hry dětí předškolního věku. SPN 1985, Praha.
- Kocábek, P., Koníček, T.:** Bezpečné bydlení. ERA, 2003, ISBN 80-86517-63-2.
- Kopřiva, P., Nováčková, J., Nevolová, D., Kopřivová, T.:** Respektovat a být respektován. 2.v., Spirála, Kroměříž 2007, ISBN 80-901873-7-4.
- Matějček, Z.:** Co, kdy a jak ve výchově dětí. Portál, Praha, 1996.
- Matějček, Z.:** Prvních 6 let ve vývoji a výchovy dítěte. Grada, Havlíčkův Brod 2005, ISBN 80-247-0870-1.
- Mertin, V., Gillernová, I.:** Psychologie pro učitelky mateřské školy. Portál, s.r.o., Praha 2003 ISBN 80-7178-799-X.
- National Prevention for Injury Prevention and Control.** *Injury Prevention: Meeting the Challenge*. New York: Oxford University Press. (Publikováno jako přídavek k *American Journal of Preventive Medicine*. 1989 5(3):6.)
- Pelech, L., Roth, Z.:** Školní děti a úrazy, In: Rozhledy v chirurgii 8/1997, Česká lékařská společnost J. E. Purkyně.
- Rakovcová, H.:** Abeceda dětský ostrov, Projekt MZ ČR, 2001-2002.
- Srnský, P., Hasík, J. a kol.:** Standarty první pomoci, Úřad Českého červeného kříže, Praha 2002.

Svobodová, E.: Prosociální činnosti v předškolním vzdělávání. Dr. Josef Raabe,s.r.o., Praha 2007, ISBN 80-86307-39-5.

Švejnoha, J.: Magazín mladého zdravotníka. Úřad Českého červeného kříže, Praha 2003.

Elektronické zdroje

Ústav zdravotních informací a statistiky ČR (ÚZIS ČR)

www.babyonline.cz

www.uazneninahoda.cz

www.špunt.cz

www.detstvibezurazu.cz

www.zdravotnickenoviny.cz

www.medicina.cz

www.mzcr.cz

6. PŘÍLOHY

DĚTSTVÍ BEZ ÚRAZU - DOTAZNÍK

Hlavičku vyplňte prosím anonymně

POHLAVÍ: M / Ž

VĚK:

POČET DĚTÍ:

VĚK DĚTÍ:

POHLAVÍ DĚTÍ:

TYP RODINY:

- a) oba rodiče
- b) jeden rodič: muž / žena

TYP OBYDLÍ:

- a) panelový byt
- b) rodinný dům: se zahradou / bez zahrady
- c) starý činžovní dům

MÍSTO BYDLIŠTĚ:

- a) venkov
- b) město

Otázky:

1. BÝVÁ VAŠE DÍTĚ ČASTO ZRANĚNÉ?

- a) ano
- b) ne

2. UTRPĚLO VAŠE DÍTĚ (DĚTI) NĚKDY VÁŽNÉ ZRANĚNÍ?(ZRANĚNÍ KDY BYLO POTŘEBA CHIRURGICKÉHO ZÁKROKU). POKUD ANO V JAKÉM TO BYLO VĚKU? JAKÉHO POHLAVÍ BYLO TOTO DÍTĚ? JAKÝ TYP ÚRAZU?

- a) ano
- b) ne

.....

3. JAK SE VAŠE DÍTĚ ZRANILO?

- a) pádem
- b) říznutím
- c) bouchnutím (např. hrana stolu)
- d) nárazem
- e) jiné ...

4. PODNIKLI JSTE NĚJAKÉ KROKY, ABYSTE SNÍŽILI RIZIKA ÚRAZŮ DÍTĚTE NA MINIMUM? POKUD ANO, JAKÉ?

- a) ano
- b) ne

.....

.....

.....

5. POUŽÍVÁTE DOMA NA RIZIKOVÝCH MÍSTECH NĚJAKÉ OCHRANÉ PRVKY? (NAPŘ. ZAOBLENÉ ČÍ MOLITANEM CHRÁNĚNÉ ROHY, ZÁBRANA BŘED SCHODY V DOMĚ, BEZPEČNÉ HRAČKY, PROTISKLUZOVÁ PODLAHA ...). JAKÉ?

a) ano

b) ne

.....
.....
.....

6. MÁTE ČISTÍCÍ PROSTŘEDKY A JINÉ RŮZNÉ CHEMIKÁLIE NA BEZPEČNÝCH MÍSTECH?

a) ano – KDE?

.....

b) ne

7. MÁTE LÉKY NA BEZPEČNÝCH MÍSTECH?

a) ano-KDE?

.....

b) ne

8. STÁVÁ SE VAŠEMU DÍTĚTI (DĚTEM) VÍCE ÚRAZŮ VENKU ČI DOMA?

a) venku

b) doma

9. POKUD VENKU, KDE?

a) hřiště

b) ve vodě

c) na silnici

d) u domu

e) v parku

10. POKUD DOMA, KDE?

a) kuchyně

b) koupelna

c) dětský pokoj

d) ložnice

e) jiné...

11. MÁTE-LI VÍCE DĚTÍ, KTERÉ Z NICH MÍVÁ VÍCE ÚRAZŮ?

a) starší

b) mladší

c) stejně

12. MÁTE-LI VÍCE DĚTÍ RŮZNÉHO POHLAVÍ, KTERÉ ZNICH MÍVÁ VÍCE ÚRAZŮ?

- a) chlapec
- b) dívka
- c) stejně

13. CHTĚLI BYSTE NĚCO VY OSOBNĚ ZMĚNIT VE VAŠEM OKOLÍ TAK, ABY SE SNÍŽILA ÚRAZOVOST DĚTÍ? A JAKÉ?

.....
.....
.....
.....
.....

14. BYLO VAŠE DĚTSTVÍ BEZ ÚRAZU?

- a) ano
- b) ne

15. POKUD ANO, BYL VÁŠ ÚRAZ VÁŽNÝ? BYL(A) JSTE KVŮLI NĚMU HOSPITALIZOVÁN(A)? JAKÝ TYP ÚRAZU TO BYL A PŘI JAKÉ PŘÍLEŽITOSTI?

- a) ano
- b) ne

.....
.....